

LA/Outi Lehmus

24.10.1988

Till arbetspensionsanstalterna

DEN OFFENTLIGA SEKTORN FÖRESLÅS FÅ FLEXIBEL PENSIONSÅLDER

Regeringen har till riksdagen avgivit en proposition med förslag till utökande av lagen om statens pensioner och vissa andra lagar som har samband med den med stadganden om ett flexibelt pensionsåldersarrangemang (RP 160/88) samt en proposition med förslag till lag om ändring av lagen om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare (RP 161/88).

Det föreslås att flexibel pensionsålder införs inom den offentliga sektorn nästan på samma villkor som inom den privata. De mest betydande undantagen hänför sig till deltidspensionens och den förtida ålderspensionens åldersgräns, som föreslås bli 58 inom den offentliga sektorn, och till förutsättningarna för erhållande av individuell förtidspension, som på grund av vissa särdrag inom den offentliga sektorn enligt förslaget skall preciseras mera betonat i riktning mot yrkesbetingad pensionsålder. Utgångspunkten för den allmänna definitionen på individuell förtidspension är densamma som inom den privata sektorn.

Enligt förslaget skall de särskilda pensionsåldrarna avskaffas i och med att de flexibla pensionsformerna införs. De som när reformen träder i kraft innehar en tjänst eller syssla där pensionsåldern är lägre än 63 år har likväl i regel rätt att välja mellan det nya och det gamla systemet. Denna valmöjlighet har också bl.a. de som när reformen träder i kraft innehar en till pension berättigande anställning och inom loppet av den period om 10 år efter reformen, under vilken rätten att välja system gäller, tillträder en tjänst eller syssla där pensionsåldern enligt det gamla pensionsålderssystemet är lägre än 63 år.

För att även personalorganisationernas möjlighet att påverka tillämpningspraxisen för de nya flexibla pensionsformerna skall kunna beaktas i tillräcklig mån föreslås, att en förtidspensionsnämnd inrättas vid statskontoret och kommunala pensionsanstalten.

LA/Outi Lehmus

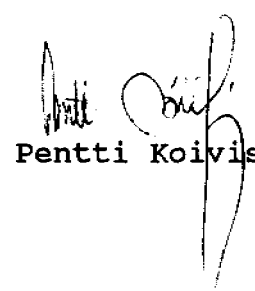
24.10.1988

Nämnderna skall ha till uppgift att följa upp införandet av det flexibla pensionsålderssystemet, ge förslag till dess utvecklande och vid behov lämna allmänna anvisningar om tillämpningen av de särskilda kriterier som gäller grunderna för beviljande av individuell förtidspension och som kommer sig av särdragen i den offentliga servicen. Nämnderna skall också ha möjlighet att avge utlåtanden om tillämpningen av individuell förtidspension i enskilda fall. I sådana fall skall utlåtandet ta ställning till huruvida förutsättningar för erhållande av pensionen föreligger.

Både i lagen om statens pensioner och i kommunala pensionsstadgan intas ett stadgande om att beviljande av individuell förtidspension på grund av ett senare anställningsförhållande automatiskt leder till att också den offentliga sektorn beviljar individuell förtidspension.

Lagarna avses träda i kraft 1.7.1989. Avsikten är också att motsvarande ändringar, som det flexibla pensionsålderssystemet föranleder, från samma tidpunkt även införs i de övriga pensionssystemen inom den offentliga sektorn.

PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Antti Suominen
Pentti Koivistoinen

BILAGOR

Regeringens propositioner 160/88 och 161/88

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till stadganden om ett flexibelt pensionsåldersarrangemang i lagen om statens pensioner och vissa andra lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

Propositionen innehåller ett förslag till flexibelt pensionsåldersarrangemang inom statens pensionssystem. Arrangemanget kommer att omfatta dem som står i tjänste- eller arbetsförhållande till staten och dessutom dem som har rätt till pensionsskydd av statsmedel i tillämpliga delar enligt samma stadganden som för dessa personer. Sålunda berör arrangemangen bland annat grundskolornas och gymnasiernas personal samt personalen vid vissa statsunderstödda institutioner samt vissa andra personalgrupper som omfattas av statens pensionssystem.

Det flexibla pensionsarrangemanget föreslås bestå av tre nya pensionsformer som kompletterar varandra; individuell förtidspension, förtida ålderspension och deltidspension. Individuell förtidspension skall kunna beviljas en anställd som fyllt 55 år om hans prestationsförmågan har nedgått på grund av påfrestande arbete och åldrande. Förtida ålderspension skall kunna erhållas redan före den lagstadgade pensionsåldern varvid pensionen blir mindre i motsvarande mån. Deltidspensionen möjliggör en successiv pensionering då den ersätter nedgången i förvärvsinkomsterna. Förtida ålderspension och deltidspension skall kunna beviljas tidigast vid 58 års ålder.

Av dessa pensionsformer intogs den individuella förtidspensionen och förtida ålderspensionen i den privata sektorns arbetspensionslagar från ingången av år 1986 och deltidspension från ingången av år 1987. Individuell förtidspension och förtida ålderspension går också i folkpensionslagen.

De nya pensionsformerna möjliggör en smidig övergång till pension i enlighet med vars och ens individuella förhållanden. Det flexibla pensionsarrangemanget kommer med tiden att

ersätta det nuvarande yrkesbetingade pensionsålderssystemet. Efter lagändringen finns det inte längre tjänster eller uppgifter med särskild pensionsålder.

Efter lagändringen gäller de nya pensionsformerna med vissa undantag alla som omfattas av statens pensionssystem och den allmänna pensionsålder blir 63 år för alla. De som när reformen träder i kraft innehar en tjänst eller uppgift som omfattas av sådan särskild pensionsålder för yrket som avses i förordningen om statens pensioner eller som på motsvarande sätt innehar en tjänst eller uppgift i grundskolan, där pensionsåldern är under 63 år, kan om de så önskar bevara sin pensionsrätt enligt de pensionsåldersstadganden som varit i kraft före lagens ikraftträdande. Denna valrätt har dessutom de som när reformen träder i kraft är anställda och som inom den tid som nämns nedan tillträder en sådan tjänst eller uppgift, som före reformens ikraftträdande var förbunden med en särskild pensionsålder. Valrätten gäller ytterligare dem som i enlighet med lagen om statens pensioner före lagens ikraftträdande har sammanlagt minst 12 år, sedan de uppnått 40 års ålder, innehaft en sådan tjänst eller uppgift, som före lagens ikraftträdande var förbunden med en särskild pensionsålder. Valrätten införs med ikraftträdelsestadgandet så, att de därtill berättigade inom 10 års tid från reformens ikraftträdande skriftligen skall meddela statskontoret om de vill kvarstå i det gamla pensionssystemet. De som valt det gamla systemet berörs inte av de nya flexibla pensionsformerna, utan de bevarar det gamla pensionsålderssystemet under hela sin arbetskarriär. För dem som redan före reformens ikraftträdande vid sin avgång har rätt till

ålderspension vid särskild pensionsålder tryggas rätten genom ikraftträdelsestadgandet.

Det flexibla pensionsåldersarrangemanget skall inte gälla riksdagsmännens eller statsrådsmedlemmarnas pensionssystem och inte heller dem som omfattas av försvarsmaktens och gränsbevakningsväsendets militärpensionssystem. Utanför arrangemanget blir också de personer, vilkas rätt till pension bestäms i enlighet med statens s.k. gamla pensionslagstiftning som var i kraft före år 1967. Avgångsålderssystemet ändras inte heller.

Avsikten är att de nu föreslagna lagändringarna skall träda i kraft den 1 juli 1989. Avsikten är också att motsvarande ändringar till följd av det flexibla pensionsålderarrangemanget skall företas i den offentliga sektorns övriga pensionssystem räknat från samma tidpunkt. Andra offentliga pensionssystem är den evangelisk-lutherska kyrkans, ortodoxa kyrkans, Finlands Banks, folkpensionsanstaltens och landskapet Ålands pensionssystem.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sida		Sida
ALLMÄN MOTIVERING	4	4. Propositionens verkningar	13
1. Mål och medel	4	4.1. Ekonomiska verkningar	13
2. Nuläget och ärendets beredning	4	4.2. Verkningar på verkställigheten	14
2.1. Nuläge	4	DETALJMOTIVERING	15
2.2. Skälen till ändringen	5	1. Motivering till lagförslagen	15
2.3. Ärendets beredning	6	1.1. Lagen om statens pensioner	15
3. Föreslagna ändringar	8	1.2. Grundskolelagen	20
3.1. Nya pensionsformer	8	1.3. Gymnasielagen	20
3.1.1. Allmänt	8	1.4. Lagen om vissa pensioner, som skall betalas av statsmedel	20
3.1.2. Pensionsåldrar	8	1.5. Lagen om riksdagens justitieombuds- mans pension samt om familjepension och förmån motsvarande grupplivförsäk- ring som betalas efter honom	20
3.1.3. Individuell förtidspension	8	1.6. Lagen om riksdagens tjänstemän	20
3.1.4. Förtida ålderspension	9	1.7. Lagen om planering av och statsmedel för social- och hälsovården	20
3.1.5. Deltidspension	10	2. Ikraftträdande	21
3.2. Övriga lagändringar	10	LAGTEXTERNA	22
3.2.1. Allmänna pensionsåldern 63 år	10	BILAGA	32
3.2.2. Övriga till statens pensionssystem hörande persongrupper än de stats- anställda	10	Parallelltexter	32
3.2.3. Avgångsåldern som grund för pen- sion	11		
3.2.4. Valrätt	12		
3.2.5. Övriga offentliga pensionssystem ..	12		
3.2.6. Förtidspensionsnämnden	13		

ALLMÄN MOTIVERING

1. Mål och medel

Målet med denna proposition är att införa ett flexibelt pensionsåldersarrangemang i statens pensionssystem. I anslutning härtill är målet att inom statens pensionssystem tillämpa pensioneringsprinciper som överensstämmer med andra pensionssystem. Medlet när det gäller att uppnå dessa mål är införandet av de nya pensionsformerna individuell förtidspension, förtida ålderspension och deltidspension i statens pensionssystem. Motsvarande flexibla pensionsformer har redan införts inom den privata sektorn.

Målet och grunderna för själva det flexibla pensionsåldersarrangemanget är för de förmånstagare som omfattas av statens pensionsskydd de samma som inom den privata sektorn. Målet är att varje person inom vissa gränser skall kunna välja den pensionsform som passar honom bäst och att de individuella faktorerna skall kunna beaktas mera än för närvarande när pension beviljas. De flexibla pensionsformerna skall med tiden ersätta statens nuvarande yrkesbetingade pensionsålderssystem så att pensionsålder enligt yrke inte skall tillämpas på dem som anställs efter reformen.

2. Nuläge och ärendets beredning

2.1. Nuläge

Statens pensionssystem reformerades genom lagen om statens pensioner (280/66) som trädde i kraft den 1 januari 1967 och den därtill anslutna lagstiftningen. Avsikten var då att i statens pensionssystem införa samma principer som utgjort grunden för lagen om pension för arbetstagare (395/61) och lagen om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare (202/64) i början av 1960-talet. Statens pensionsstadganden har också därefter i grundprincip förblivit i överensstämmelse med lagen om statens pensioner, genom att de ändringar

som motsvarar lagens utveckling i tillämpliga delar har företagits också i lagen om statens pensioner och den därtill anslutna lagstiftningen. Till vissa delar har statens pensionssystem dock avvikit avsevärt från den privata sektorns system. Inom statens pensionssystem har den allmänna pensionsåldern redan av gammalt varit 63 år. För vissa tjänste- och yrkesbenämningar har dessutom stadgats särskilda pensionsåldrar som är lägre än den allmänna pensionsåldern.

Statens pensionssystem omfattar ca 274 000 personer. Av dessa är 215 000 i statens tjänst, 38 000 tjänsteinnehavare och timlärare i grundskolan, 6 000 anställda vid gymnasierna, 10 500 anställda hos privata statsunderstödda institutioner och 4 500 vid privata inrättningar som producerar social- och hälsovårdstjänster. Av dessa står ca 60 000 personer i ett sådant anställningsförhållande, där pensionsåldern är lägre än 63 år.

I 5 § förordningen om statens pensioner uppräknas de tjänster, befattningar eller uppgifter där det i statsanställning förekommer en särskild pensionsålder som är lägre än 63 år.

Särskild pensionsålder är för förmånstagare, som innehar statsanställning

såsom lokomotivförare eller -eldare vid statsjärnvägarna	55 år
såsom dykare eller busschaufför	55 år
såsom överflygledare eller flygledare ...	55 år
såsom lotsälderman eller lots vid havskusten	55 år
såsom sjukskötare, barnmorska på sjukhus, sinnessjuk vårdare, avdelningsskötare i sinnessjukhus för fångar, medikalgymnast, barnsköterska eller hjälpskötare	58 år
såsom förrådsmästare, arbetsmästare, köksmästare, maskinskötare, övervakt, vakt, chef eller biträdande chef vid fång- eller arbetskoloni inom fångvårdsväsendet	58 år

såsom kriminalöverkonstapel, överkonstapel, över detektiv, detektiv, äldre kriminalkonstapel eller äldre och yngre konstapel, likväl inte sådan, som utför enbart kansliarbete eller andra därmed jämförliga arbeten.....	58 år
såsom tulluppsyningsman, övertullvakt eller tullvakt vid tullgränsbevakning .	58 år
såsom vicebrandchef, materielförvaltare eller som brandman verksam markmekaniker eller fältvakt på flygstation	58 år
såsom lotskutterskötare vid havskusten (såsom resepräst för dövstumma)	58 år
såsom rektor, biträdande rektor, elevhemsföreståndare eller lärare vid skola för hörselskadade eller synskadade	58 år
såsom föreståndare, elevhemsföreståndare eller lärare vid yrkesskola för hörselskadade	58 år
såsom föreståndare, biträdande föreståndare, lärare, överuppsyningsman, uppsyningsman, vårdare eller gruppleddare i skolhem eller anstalt för psykiskt efterblivna	58 år
såsom vårdare i arbetsinrättning	58 år
såsom överkonduktör, konduktör, lastningsmästare i tågjänst, tågkarl, ställverkskarl, växelkarlsförman eller växelkarl vid statsjärnvägarna	58 år
i postvagn.....	58 år
såsom avdelningsskötare, biträdande avdelningsskötare, specialistsjukskötare eller socialskötare eller -kurator, när för sysslan fordras sjukskötare eller motsvarande utbildning	60 år
såsom lastbilschaufför, förare av väghyvel, röjningstraktor, tung grävmaskin eller tung banstoppningsmaskin.	60 år
såsom smed, smedsbiträde eller gjuteriarbetare vid statsjärnvägarnas huvudverkstäder, ångpannssmed eller ångpannssmeds biträde, nitare, svettsare, maskinsättare	60 år
såsom arbetstagare i kroppsarbete vid statsjärnvägarnas järnvägsbyggnadsavdelning	60 år
såsom kvinnlig arbetstagare i tungt kroppsarbete i fabrik, mekanisk verkstad, depå, lager eller ban-, väg- eller annat byggnadsarbete.....	60 år

Särskilda pensionsåldrar finns inom statsförvaltningen i huvudsak vid statsjärnvägarna, polisförvaltningen, fängvårdsväsendet, post- och televerket, väg- och vattenbyggnadsverket, luftfartsförvaltningen, lotsväsendet, statens sjukhus och tullverket. Ca 23 000 statsanställda, dvs. 11 procent, är berättigade till särskild pensionsålder.

Pensionsåldern för grundskolans tjänsteinnehavare och timplärare är 60 år, utom för vissa specialklasslärare, vilkas pensionsålder är 55 år. Det finns sammanlagt ca 38 000 tjänsteinnehavare och timplärare i grundskolan.

Särskilda pensionsåldrar i anslutning till statens tjänster och uppgifter, antal

Pensionsålder år	Antal 1987	%-andel av stats- anställda
55	4 300	2,1
58	14 500	6,8
60	4 200	2,0
Med lägre pensions- ålder sammanlagt ...	23 000	10,9

Pensionsåldrar för tjänsteinnehavare och timplärare i grundskolan, antal

Pensionsålder år	Antal 1987
55	1 300
60	36 700
Med lägre pensionsålder samman- lagt	38 000

2.2. Skälen till ändringen

Företagna undersökningar visar att arbetet och arbetsförhållandena har en betydande, och ofta även stor inverkan vid bedömningen av om en person skäligen reder sig i arbetet och behovet av pensionering. De tillbudsstående uppgifterna visar dock att de individuella variationerna oftast är större än inverkningarna av arbetet. Då man undersökt när arbetsförmåga uppkommit i olika yrken i de äldre åldersklasserna har man kunnat iaktta att benägenheten för arbetsförmåga är allmännare i vissa yrken än i andra. Det väsentliga i undersökningsresultaten är dock att det inom varje yrke förekommer rätt anmärkningsvärd individuell spridning. Detta visar att yrket kan anses vara blott en, i vissa fall kanske t.o.m. en betydande faktor, men vid sidan av den före-

kommer andra, eventuellt mera betydande bakgrundsfaktorer.

Därför är det svårt att se några motiv för sådana system där yrket skulle vara det enda avgörande pensionsålderskriteriet, utan det bör anses att det väsentliga är en helhetsbedömning av yrket (arbetet) och alla andra faktorer. Den gradering i statens pensionssystem som grundar sig på yrkesbenämningar är bristfällig, eftersom de individuella skillnaderna — kanske den viktigaste bakgrundsfaktorn — inte beaktas.

Till statens pensionssystem nuvarande gradering enligt yrke ansluter sig dessutom en mängd tillämpningssvårigheter och andra missförhållanden. Enbart en tjänste- eller arbetsbenämning avspeglar inte arbetets krav och arbetsförhållandena tillräckligt väl, eftersom de kan variera mycket inom samma benämning. Arbetsförhållandena ändras också i och med att arbetssätten och teknologin utvecklats från vad de var då de lägre pensionsåldrarna fastställdes redan för tiotals år sedan. Många uppgifter med en lägre pensionsålder kan av denna orsak inte längre anses ansträngande och slitsamma på samma sätt som när den lägre pensionsåldern i tiden stadgades. Å andra sidan igen för utvecklingen med sig nya uppgifter som är mera ansträngande än de uppgifter som definierats redan tidigare. Att hela tiden göra den schematiska pensionsåldern lägre eller högre i takt med hur påfrestningarna i arbetsförhållandena utvecklas har i praktiken visat sig vara en omöjlig uppgift. Yrkesbenämningarna har en lång historisk bakgrund, vilket avspeglar sig i förteckningen över benämningarna. Verkningarna av att arbetets innehåll och de allmänna förhållandena förändrats har inte just kunnat beaktas, åtminstone inte i den riktningen att benämningar skulle ha överförts till klasser med högre pensionsålder. En lägre pensionsålder som en gång uppnåtts har ansetts vara en uppnådd förmån. Den har också ansetts utgöra en del av de totala förmåner som ansluter sig till anställningsförhållandet. Bl.a. som resultat av den nyss nämnda historiska utvecklingen och även på grund av att inplaceringen av benämningarna har varit beroende av prövning har det uppstått värdeskillnader och inkonsekvenser, varvid vissa grupper anser sig vara lika berättigade till lägre pensionsålder som vissa andra grupper. Detta föranleder ofta missnöje bland sådana grupper, vilkas pensionsålder inte har sänkts.

Också statsrevisorerna har i sin berättelse för år 1979 fäst uppmärksamhet vid bristfälligheterna och missförhållandena i statens pensionssystem. Enligt statsrevisorernas åsikt borde tidigare pensionering vid sidan av arbetsoförmåga främst basera sig på vederbörandes individuella egenskaper och förmåga att klara av de uppgifter han fått sig tilldelade. Statsrevisorerna har fäst uppmärksamhet vid saken också i berättelsen för år 1985.

En viktig orsak till reformen är också att den redan genomförts inom den privata sektorn. Inom den offentliga sektorn kan man inte på ett betydande sätt avvika från den privata sektorn i centrala pensionsprinciper, eftersom det inverkar på hur hela förtjänstpensionssystemet fungerar.

2.3. Ärendets beredning

För statsförvaltningens del har pensionsåldersfrågan nu varit aktuell över 20 år. Under denna tid har saken utretts i flera kommittéer, kommissioner och andra organ.

Frågan om pensionsåldern var uppe år 1966 när statens pensionssystem reformerades. Frågan har utretts av pensionsålderskommittén som tillsattes av statsrådet år 1958 och som i sitt betänkande (komm.bet. 1965:B 14) år 1965 föreslog att ca 53 % av tjänsterna skulle placeras i grupper där pensionsåldern var lägre än den allmänna pensionsåldern. I de officiella förhandlingarna som fördes mellan finansministeriet och tjänstemannaorganisationerna om utarbetandet av en ny förordning om statens pensions på grundval av pensionsålderskommitténs betänkande, kom det fram att enligt organisationernas förslag skulle ca 80 procent av den dåvarande tjänstemannakåren ha fått särskilda pensionsåldrar.

Pensionsålderskommitténs betänkande jämte avvikande åsikter samt tjänstemannaorganisationernas krav, som visade sig vara omfattande, erbjöd inte någon genomförbar grund för en lösning av pensionsåldersfrågan.

Sålunda gjordes då inga betydande ändringar i inplaceringen av statens tjänster, befattningar och uppgifter i exceptionella pensionsåldersgrupper. I regeringens proposition med förslag till revision av statens pensionslagstiftning (reg.prop. nr 200/1965 rd.) sades dock att "delegationen för statens pensionsärenden skulle erhålla i uppdrag att undersöka

och göra framställning om huruvida och på vilket sätt stadgandena angående innehavarnas av statstjänst eller -befattning samt statens arbetares pensionsålder borde justeras". Därefter har pensionsåldersfrågan varit aktuell upprepade gånger.

Statens delegation för pensionsärenden tillsatte år 1968 en sektion för att utreda de grunder och synpunkter som borde beaktas när man överväger om någon tjänst eller något arbete borde ha en pensionsålder som är lägre än den allmänna pensionsåldern samt för att ge förslag till förfaringsätt. I sitt betänkande som blev klart år 1974 beslöt sektionen dock att inte föreslå några ändringar i inplaceringen av tjänster eller uppgifter i lägre pensionsåldersgrupper. Statens delegation för pensionsärenden gav i början av år 1977 pensionsålderssektionen ett nytt uppdrag som bestod i att utreda huruvida pensioneringen för närvarande sker på det mest ändamålsenliga sättet samt att planera nödvändiga reformer. När pensionsålderskommittén sedan i slutet av år 1977 tillsattes för att utreda en reform av pensioneringssystemet inom hela arbetspensionssektorn, kompletterade statens delegation för pensionsärenden sektionens uppdrag. Sektionen skulle följa pensionsålderskommitténs arbete och avge sina förslag så att de passade in i den allmänna reformen.

Den pensionsålderskommitté som tillsattes av statsrådet år 1977 hade till uppgift att planera en reform av pensionsålderssystemet såväl inom den privata som inom den offentliga sektorn. Kommittén skulle utreda de pensionsformer och förutsättningar för erhållande av pension genom vilka det är möjligt att utan ökade pensionsutgifter göra pensioneringen smidigare än för närvarande för dem som närmar sig pensionsåldern och att beakta individuella skillnader mellan dem. Särskild uppmärksamhet skulle ägnas åt den individuella effekten av arbetsförmåga, arbetslöshet, en minskning av arbetsinsatsen och påfrestningarna i arbete i samband med pensioneringsförutsättningarna.

I juni 1981 blev nämnda pensionsålderskommitté klar med ett principbetänkande om utvecklande av pensionsålderspraxisen (kommittébetänkande 1981:33). I principbetänkandet ansåg kommittén att man borde övergå till ett

flexibelt pensioneringssystem med yrkesbetingad förtidspension, förtida ålderspension och deltidspension. Betänkandet innehöll förslag till lösning endast på den privata sektorns pensionsåldersfråga. För den offentliga sektorns del konstaterade kommittén att samma synpunkter som talar för flexibla pensioneringsalternativ inom den privata sektorn torde kunna tillämpas även på dem som är anställda inom den offentliga sektorn. Flexibla pensionsarrangemang ser dock inte ut att som sådana kunna genomföras parallellt med det yrkesbundna pensionsålderssystemet, som delvis tillämpar olika pensionsåldrar, utan de förutsätter att systemen ombildas. Eftersom behandlingen av denna specialfråga enligt kommitténs uppfattning troligtvis ännu skulle ha tagit en anmärkningsvärt lång tid, ville kommittén i detta skede begränsa sitt principbetänkande till att gälla enbart den privata sektorn i det att den konstaterade att saken för den offentliga sektorns del måste tas upp till särskild behandling.

Den privata sektorns pensionsåldersstadganden utarbetades utgående från förslaget från nämnda kommitté, dock så att de slutliga lagförslagen gavs på grundval av arbetsmarknadsorganisationernas förhandlingsresultat. Vid dessa förhandlingar utvecklades den av kommittén föreslagna yrkesbetingade förtidspensionen till en individuell förtidspension med åldersgränsen 55 år. Den privata sektorns pensionsåldersreform trädde stegvis i kraft från och med ingången av åren 1986 och 1987.

I januari 1985 tillsatte statsrådet kommittén för pensionsåldern inom den offentliga förvaltningen med uppdraget att reda ut möjligheterna att i statens, kommunens och övriga offentliga pensionssystem ta in motsvarande pensionsformer som möjliggör en flexibel pensionering. En uppgift blev också att utreda ändringsbehoven i den offentliga sektorns pensioneringssystem till följd härav. Kommittén skulle utgående från utredningsarbetet och med beaktande av rätten att välja pensionssystem göra ett förslag till nödvändiga åtgärder och ändringar i stadgandena. Betänkandet av kommittén för pensionsåldern inom den offentliga förvaltningen blev klart den 16 mars 1988. De nedan föreslagna ändringarna överensstämmer med kommitténs förslag.

3. Föreslagna ändringar

3.1. Nya pensionsformer

3.1.1. Allmänt

Inom statens pensionssystem föreslås ett flexibelt pensionsåldersarrangemang, vilket består av tre nya pensionsformer som kompletterar varandra, individuell förtidspension, förtida ålderspension och deltidspension. Inom den privata sektorn infördes dessa pensionsformer stegvis så att de två först nämnda pensionsformerna infördes räknat från ingången av år 1986 och deltidspensionen räknat från ingången av år 1987. I denna proposition föreslås att alla tre pensionsformerna införs räknat från ingången av juli år 1989.

De flexibla pensionsarrangemangen skall inte gälla dem som omfattas av försvarsmaktens och gränsbevakningsväsendets militärpensionssystem och de skall inte heller tillämpas inom riksdagsmännens och statsrådsmedlemmarnas pensionssystem.

Rätten till förmåner enligt folkpensionssystemet och det privata arbetspensionssystemet avgörs särskilt. Det är meningen att den offentliga sektorn skall förhandla med folkpensionssystemet på samma sätt som nu och då förmåner beviljas enligt den privata sektorns arbetspensionssystem skall förfaras på samma sätt som nu då traditionella invalidpensioner beviljas. Det är också ändamålsenligt att tillämpa principen om arbetsoförmågans odelbarhet inom arbetspensionssystemet på samma sätt som nu.

3.1.2. Pensionsåldrar

Den nedre åldersgränsen för individuell förtidspension föreslås bli 55 år och för förtida ålderspension samt deltidspension 58 år. Av dessa avviker pensionsåldern för de två sistnämnda från motsvarande pensionsålder inom den privata sektorn. Åldersgränsen 55 år för individuell förtidspension är motiverad också inom den offentliga sektorn, även om den allmänna ålderspensionsåldern där är två år lägre än inom den privata sektorn. Åtta års tidigareläggning jämfört med den allmänna pensionsåldern är redan i sig en lång tid och ger tillräckligt med spelrum i fråga om tidpunkten för pensioneringen.

För närvarande är den lägsta lagenliga pen-

sionsåldersgränsen inom det yrkesbetingade pensionsålderssystemet inom staten 55 år. Sålunda är åldersgränsen för individuell förtidspension i harmoni härmed. Den lägsta pensioneringsåldersgränsen inom staten höjs inte över huvud taget.

Den föreslagna åldersgränsen för förtida ålderspension och deltidspension är alltså två år lägre än inom den privata sektorn. Detta är motiverat för det första på grund av att den tidsmässiga tillämpningen för dessa förtidspensionsformer sålunda blir likadan som inom den privata sektorn. Med andra ord kan pensioneringen tidigareläggas med fem år jämfört med den allmänna ålderspensionsåldern. Den andra motiveringen är att den lägre pensioneringsåldersgränsen på detta sätt täcker största delen av de nuvarande yrkesbetingade pensionsåldrarna, som tillämpas inom den offentliga sektorn. Härvid avviker tidpunkten när pensionen begynner inte mycket från nuvarande system. Skillnaden är endast den att en tidigare pensionering blir möjlig för alla statsanställda.

För de s.k. fribrevspensionerna, med pensionsåldern 65 år, blir åldersgränsen för tidigareläggningen 60 år på samma sätt som inom den privata sektorn.

3.1.3. Individuell förtidspension

Individuell förtidspension beviljas på grundval av nedsatt prestationsförmåga till följd av påfrestningar i arbetet och åldrande. Ofta beror nedsatt prestationsförmåga på en sjukdom som kan konstateras medicinskt, varvid traditionell invalidpension är motiverad. Det finns också många personer som när de åldras blir ansträngda utan att de har någon klar sjukdom på grund av vilken de kunde anses arbetsoförmögna.

Nedsatt arbetsförmåga hos dessa personer beror ofta på samverkan av flera individuella faktorer. Vid sidan av hälsomässiga faktorer rör det sig om faktorer förknippade med åldrandet, ett påfrestande och slitsamt arbete samt själva arbetsförhållandena. När individuell förtidspension beviljas bör sådana faktorer ha en likadan ställning som de medicinska faktorerna, till åtskillnad från vad som är fallet vid traditionell invalidpension, där de medicinska faktorerna kommer främst. Vid sidan av yrkets eller, rättare sagt, arbetets art skall tjänstemannens eller arbetstagarens personliga hälsa och andra egenskaper beaktas,

varvid avgörandet består av en helhetsbedömning av alla dessa faktorer.

I propositionen föreslås att individuell förtidspension skall kunna tas ut av en anställd som fyllt 55 år och vars arbetsförmåga har nedgått i sådan grad att det inte skäligen kan förutsättas att han skall fortsätta sin anställning. När förutsättningarna för fortsatt anställning bedöms skall situationen granskas utgående från personens egen tjänst eller eget arbete. Beaktansvärda faktorer är sjukdom, lyte eller skada, faktorer förknippade med åldrandet, lång tid i anställningen samt ett påfrestande och slitsamt arbete. Med detta innehåll har individuell förtidspension införts också inom den privata sektorn.

Utgångspunkten för den allmänna definitionen på individuell förtidspension är således den samma som inom den privata sektorn. Utöver den allmänna definitionen preciseras förutsättningarna för erhållande av individuell förtidspension på grund av vissa särdrag inom den offentliga sektorn mera betonat i riktning mot yrkesbetingad pensionsålder, så att man när arbetsförhållandena bedöms fäster uppmärksamhet även vid de särskilda krav som det allmänna intresset ställer på skötseln av tjänsten eller utförandet av uppgiften. Detta innebär att individuell förtidspension tillämpas i större omfattning på sådana yrkesområden inom statens pensionssystem där uppgiften är förknippad med bevakning av det allmänna intresset. Såsom den offentliga sektorns särdrag beaktas sådana för det allmänna intresset betydelsefulla faktorer som allmän säkerhet och det ansvar som är förbundet med arbetet i förhållande till utomstående. Dessutom skall på vissa yrkesområden fästas uppmärksamhet vid kravet på personlig säkerhet. Utgångspunkten vid tillämpningen av dessa krav är att man inom vissa yrkesområden inom den offentliga förvaltningen på grund av de särdrag som ansluter sig till arbetet förutsätter att prestationsförmågan bevaras i full utsträckning.

Definitionen på individuell förtidspension innebär att det nuvarande begreppet arbetsoförmåga lindras för åldrande personer i arbete. I princip eftersträvar man med förtidspensionen samma mål som det har varit meningen att uppnå med lägre pensionsgrupperingar för vissa tjänste- och arbetsbenämningar. Då den individuella förtidspensionen beaktar förmånstagarens individuella förhållanden förmår den bättre bevara sin användbarhet trots att

tjänste- eller arbetsuppgifterna ändras med tiden.

Individuell förtidspension förutsätter att förmånstagaren är berättigad att räkna kommande tjänstgöringstid till pensiontiden. I överensstämmelse med den privata sektorn förutsätts också att förmånstagaren nästan helt avstår från arbetet. Förtjänsten för den som har individuell förtidspension får inte överstiga det minimibelopp som krävs för att man skall omfattas av arbetspensionslagarna. År 1988 är det 818,24 mk i månaden. Innan förmånstagaren avstår från arbetet har han rätt att erhålla förhandsbeslut om huruvida han till övriga delar uppfyller förutsättningarna för erhållande av individuell förtidspension. Ett positivt förhandsbeslut binder statskontoret för 6 månader.

Till storleken motsvarar individuell förtidspension full invalidpension.

3.1.4. Förtida ålderspension

Förtida ålderspension ger förmånstagaren möjlighet till valfri pensionering före pensionsåldern varvid pensionen utgår med ett mindre belopp. Målet för denna pensionsform är att utöka individens valfrihet.

Inom den privata sektorn kan ålderspensionen tidigareläggas från och med 60 års ålder. Till skillnad från den privata sektorn föreslås i propositionen att ålderspensionen kan beviljas i förtid från och med 58 års ålder. Sålunda föreligger möjligheten till förtida pension i åldern 58—63 år, dvs. under en lika lång tid som inom den privata sektorn, där förtida pension kan tas ut i åldern 60—65 år. Erhållandet av förtida ålderspension är inte förknippat med några villkor rörande arbetshistorien. Denna pensionsform motsvarar normal ålderspension vad stadgandena om anställningens avslutande och pensionens begynnande beträffar.

Beträffande avslutade anställningsförhållanden, dvs. s.k. fribrevspensioner med pensionsåldern 65 år, skall förtida pension vara möjligt från 60 års ålder.

Förtida ålderspension medför en bestående nedsättning i pensionen och den familjepension som beviljas efter förmånstagaren. Den skala enligt vilken pensionen nedsätts har fastställts så att nedsättningen inte medför någon betydande ökning i pensionsutgifterna. Nedsätt-

ningen är 6 procent för varje år, dvs. en halv procent för varje månad varmed pensioneringen tidigareläggs före pensionsåldern. Skalan motsvarar den skala som tillämpats inom den privata sektorn med undantag av ålderskoefficienten till följd ikraftträdelseskedet för lagen om pension för arbetstagare och lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden. I skalan har man beaktat den statistiska återstående livstiden, räntan samt övriga med dessa jämförliga faktorer så, att nedsättningen motsvarar de pensionsrater som lyfts före pensionsåldern. Vid utarbetandet av skalan enligt vilken pensionen nedsätts beaktade man även sannolikheten av att familjepension kommer att beviljas.

För förmånstagaren är det viktigt att han när han överväger pension i förtid har möjlighet att på förhand få uppgifter om beloppet av den förtida pensionen. Detta förutsätter att den som verkställer pensionsskyddet, statskontoret, förbereder sig på sådan beräkningservice.

3.1.5. Deltidspension

Till följd av åldrandet avtar arbetsförmågan långsamt och så småningom. Avsikten med deltidspensionen är att ge en åldrande arbetstagare möjlighet att använda sin återstående arbetsförmåga och arbetslust på ett smidigare sätt än för närvarande. En åldrande arbetstagare kan minska sin arbetsinsats med ungefär hälften och samtidigt få deltidspension, varvid pensionen ersätter inkomstförlusten. Samtidigt kvarstår arbetstagarens sociala kontakter med arbetslivet, vilket lindrar den förändring i förhållandena som pensioneringen medför och den därtill anslutna psykiska påfrestningen.

Deltidspension skall kunna tas ut av en anställd som fyllt 58 år och som har varit anställd en viss tid och som övergår från ett heltidsarbete till ett deltidarbete som uppfyller vissa villkor antingen inom den offentliga eller den privata sektorn. Övergången till deltidarbete kan ske t.ex. genom att arbetsinsatsen i anslutning till den egna tjänsten eller uppgifterna minskas eller genom att man slutar med det tidigare heltidsarbetet och övergår till deltidarbete inom något annat område. Beviljande av deltidspension förutsätter att förmånstagaren har rätt till kommande tid.

Deltidspensionen fastställs på grundval av minskningen i förmånstagarens förvärvsinkomster när han övergår till deltidarbete. Deltidspensionen enligt lagen om pension för arbetstagare är beroende på förmånstagarens ålder 44—64 % av minskningen i förtjänsten vid regelbunden arbetstid. Deltidspensionen enligt lagen om statens pensioner blir enligt förslaget 50 % av minskningen i förtjänsten därför att en fast procent som är oberoende av ålder i praktiken är enkel och klar. Deltidspensionen får som högst vara 75 % av det arbetspensionsskydd som intjänats fram till övergången till deltidarbete.

När den som erhåller deltidspension uppnår pensionsåldern och slutar med deltidarbete, upphör deltidspensionen och förmånstagaren beviljas en ålderspension som är lika stor som den invalidpension som förmånstagaren skulle ha erhållit om han vid övergången till deltidarbete skulle ha blivit berättigad till full invalidpension.

Möjligheten att ordna deltidarbete är av central betydelse för i vilken mån deltidspensionen utnyttjas såväl inom den offentliga som inom den privata sektorn. Skapandet av förutsättningar för deltidarbete är rätt långt en arbetsmarknadsfråga. Det är närmast arbetsmarknadsparternas sak att medverka till att deltidarbete i mån av möjlighet skall kunna ordnas för alla som kommer i fråga som deltidspensionstagare.

3.2. Övriga lagändringar

3.2.1. Allmänna pensionsåldern 63 år

I lagen om statens pensioner stadgas att den allmänna pensionsåldern är 63 år. Denna pensionsålder bevaras också i fortsättningen. Det flexibla pensionsåldersarrangemanget kommer med tiden att ersätta det nuvarande yrkesbetingade pensionsålderssystemet. I anslutning till denna proposition kommer de pensionsåldrar på 55, 58 och 60 år som i förordningen om statens pensioner stadgats för vissa tjänste- och arbetsbenämningar att upphävas, varefter de inte längre tillämpas på dem som anställs efter det att reformen trätt i kraft. I framtiden kommer alla efter reformens övergångsskede oberoende av tjänste- eller arbetsbenämning att vara i samma ställning när olika pensioneringsmöjligheter prövas.

3.2.2. Övriga till statens pensionssystem hörande persongrupper än de statsan- ställda

Tjänsteinnehavare och timlärare i grundskolan har med stöd av 71 § grundskolelagen (476/83) rätt till pension av statens medel i tillämpliga delar enligt samma stadganden som den som står i tjänste- eller arbetsförhållande till staten. I grundskolelagen stadgas om 60 års pensionsålder för tjänsteinnehavare och timlärare i grundskolan. Dessutom stadgas i grundskolelagen och grundskoleförordningen (714/84) om 55 års pensionsålder för tjänsteinnehavare som verkar i vissa läraruppgifter.

Det flexibla pensionsåldersarrangemanget kommer att beröra tjänsteinnehavare och timlärare i grundskolan under samma förutsättningar som gäller för dem som omfattas av statens pensionssystem. Det flexibla pensionsåldersarrangemanget kommer med tiden att ersätta de lägre pensionsåldrarna så att lägre pensionsåldrar inte längre tillämpas på dem som anställs efter lagändringen. Pensionsåldern blir 63 år i överensstämmelse med vad som stadgas i lagen om statens pensioner. De ändringar som det flexibla pensionsåldersarrangemanget förutsätter i grundskolelagen ingår i denna proposition. Det är också nödvändigt att ändra grundskoleförordningen.

Av statsmedel bekostas pensionsskydd enligt lagen om statens pensioner förutom för tjänsteinnehavarna i grundskolan även för vissa andra persongrupper som inte är anställda hos staten. Sådana grupper som omfattas av statens pensionssystem är personalen i privata skolor som ersätter eller motsvarar grundskolan samt tjänsteinnehavare och timlärare i kommunalt gymnasium och kvällsgymnasium, personalen vid privat gymnasium, personalen vid vissa privata statsunderstödda institutioner som avses i lagen om vissa pensioner, som skall betalas av statsmedel (382/69) samt personalen vid de privata s.k. VALTAVA-inrättningar som producerar social- och hälsovårdstjänster och som avses i 22 § lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården (677/82). Också för dessa grupper bestäms pensionsrätten på grundval av lagstiftningen om ifrågasvarande inrättning i tillämpliga delar enligt samma stadganden som för den som står i tjänste- eller arbetsförhållande till staten. Avsikten är att det flexibla pensionsåldersarrangemanget skall börja gälla personalen vid nämnda

inrättningar samtidigt och under samma förutsättningar som hos staten. Lagstiftningensmässigt förutsätter detta vissa smärre ändringar i ifrågasvarande lagar och de ingår i denna proposition.

Om pension för riksdagens justitieombudsman och riksdagens övriga tjänstemän stadgas särskilt. Genomförandet av ett flexibelt pensionsarrangemang för dessa förutsätter att nödvändiga ändringar som föranleds av det flexibla pensionsarrangemanget företas i lagen om riksdagens justitieombudsmans pension samt om familjepension och förmån motsvarande grupplivförsäkring som betalas efter honom (284/66) och lagen om riksdagens tjänstemän (1255/87). Också dessa ändringsförslag ingår i denna proposition.

Pensioner enligt lagen om pension för riksdagsmän (329/67) och lagen om medlems av statsrådet rätt till pension och om familjepension efter honom (870/77) hör också till statens pensionssystem. På grund av dessa uppgifters natur är det inte ändamålsenligt att utsträcka det flexibla pensionsarrangemanget till att beröra dessa pensionssystem. Av denna anledning föreslås inga ändringar i de nämnda lagarna.

3.2.3. Avgångsåldern som grund för pension

Inom statsförvaltningen och grundskoleväsendet är den allmänna avgångsåldern 67 år. För vissa persongrupper inom statsförvaltningen och grundskoleväsendet stadgas om avgångsåldrar som är lägre än den allmänna avgångsåldern. Dessa persongrupper har rätt att erhålla ålderspension när de uppnått avgångsåldern, om inte en särskild pensionålder som är lägre än denna stadgas. Antalet personer i uppgifter med lägre avgångsålder är ca 27 000.

Inom försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet har hela tjänstemannakåren med vissa undantag en avgångsålder som är lägre än den allmänna avgångsåldern. Officerarna och befattningsofficerarna har ett eget avgångsålderssystem där avgångsåldern bestäms enligt vederbörandes militära tjänst. Dessutom kan en innehavare av en officers- eller befattningsofficerstjänst uppnå pensionsrätt redan innan avgångsåldern efter att ha innehaft en officers- eller befattningsofficerstjänst en viss tid (det s.k. militärpensionssystemet). För andra an-

ställda inom försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet än sådana som innehar en militär tjänst är avgångsåldern med vissa undantag 60 år. Avgångsåldern för manliga värvade inom försvarsmakten är 50 år och för kvinnliga värvade 60 år. Avgångsåldern för gränsbevakningsväsendets gränsbevakare är 50 år och för sjöbevakare 53 år.

Förutom inom försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet har också vissa tjänstemannagrupper inom fångvårdsväsendet, polisförvaltningen och tullväsendet samt en mycket liten persongrupp inom grundskolan en avgångsålder som är lägre än den allmänna pensionsåldern. För dessa grupper stadgas en särskild pensionsålder som är ännu lägre än avgångsåldern och som nu i samband med reformen föreslås bli upphävd.

Regeringen har inte för avsikt att ingripa i avgångsåldrarna för försvarsmaktens och gränsbevakningsväsendets officerare och befattningsofficerare och inte heller i militärpensionssystemet. Inte heller i de övriga avgångsåldrar som är lägre än den allmänna avgångsåldern föreslås någon ändring i denna proposition.

3.2.4. Valrätt

Det nya flexibla pensionssystemet grundar sig på individuell pensionering och bygger också i väsentlig grad på andra principer än det nuvarande pensionsålderssystemet, som grundar sig på en fast allmän ålderspensionsålder och yrkesbetingade särskilda pensionsåldrar.

Enligt vedertagen lagtolkning är statstjänstemannens rätt till pension tryggad genom grundlag och därför kräver en ensidig ändring av den behandling i den ordning som gäller för stiftande av grundlag. Också för andra offentligt anställda än för dem som står i tjänsteförhållande kan pensionsrätten anses vara ett förmögenhetsvärde som åtminstone i någon mån skyddas av grundlagen. Enligt grundlagsutskottets tolkning kan detta anses vara fallet om ändringen har retroaktiv verkan. En ändring av pensionsrätten mitt under ett tjänsteförhållande, dvs. en höjning av pensionsåldern skulle uppenbarligen vara en retroaktiv ändring som skulle förutsätta behandling i den ordning som gäller för stiftande av grundlag.

Enligt vedertagen lagtolkning kan saken behandlas i normal lagstiftningsordning om förmånstagaren ges rätt att välja mellan det nya och det gamla pensionsålderssystemet. Denna möjlighet förutsattes också i uppdraget för kommittén för pensionsåldern inom den offentliga förvaltningen. Kommittén har i enlighet med sitt uppdrag utrett saken.

En problematisk fråga är också hur länge valrätten borde vara i kraft efter reformens ikraftträdande. Strävan att göra den tid de två parallella pensionsålderssystemen är i kraft så kort som möjlig talar för en kort valrätt. Å andra sidan kan man anse att den tillämpningspraxis som uppstår under de första verkställighetsåren för det nya systemet är av stor betydelse för den som skall göra sitt val, för att han noga skall kunna veta mellan hurudana system han väljer.

Med beaktande av valrättens praktiska betydelse föreslås, trots att det i någon mån ökar kostnaderna jämfört med en kortare tid, att valrätten skulle gälla 10 år efter lagens ikraftträdande. Valrätt skall i huvudsak tillkomma dem som vid reformens ikraftträdande innehar en tjänst eller uppgift där pensionsåldern är lägre än 63 år. Dessutom skall valrätten gälla bl.a. dem som vid ikraftträdelseögonblicket är anställda och som inom den tid som reserverats för utnyttjande av valrätten efter reformens ikraftträdande anställs i en sådan tjänst eller uppgift.

Valrätten realiserar så att de därtill berättigade reserveras möjlighet att inom 10 år från reformens ikraftträdande skriftligen meddela statskontoret att de önskar bevara sin pensionsrätt enligt det gamla pensionsålderssystemet. Valrätten riktar sig till hela det gamla pensionsålderssystemet och är sålunda inte bunden till någon viss tjänst eller något visst arbete. Valet skall vara bindande. De som valt det gamla systemet berörs inte av de nya flexibla pensionsarrangemangen.

Innebörden i valrätten och vilka som har valrätt har förklarats närmare i den detaljerade motiveringen vid ikraftträdelsestadgandet.

3.2.5. Övriga offentliga pensionssystem

Samtidigt med statens pensionssystem har man inom det kommunala pensionssystemet utrett möjligheterna att genomföra likadana flexibla pensionsarrangemang som föreslås i

denna proposition. Inom den kommunala sektorn förutsätter arrangemanget ändringar i lagen om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare samt i den kommunala pensionsstadgan. Beslut om den sistnämnda fattas av delegationen för den kommunala pensionsanstalten. För den kommunala sektorns del torde nödvändiga lagändringsförslag och förslag till ändring av pensionsstadgan ges så att den flexibla pensionsåldersreformen träder i kraft enligt samma tidtabell inom den kommunala sektorn som hos staten, dvs. räknat från 1.7.1989.

Andra offentliga pensionssystem utöver statens och kommunens är dessutom den evangelisk-lutherska kyrkans, ortodoxa kyrkans, folkpensionsanstaltens, Finlands Banks samt landskapet Ålands pensionssystem. Pensionsrätten för dessa inrättningars personal bestäms enligt lagstiftningen om inrättningen i fråga i tillämpliga delar enligt samma stadganden som för person i tjänste- eller arbetsförhållande till staten. För folkpensionsanstaltens och Finlands Banks del har närmare bestämmelser dessutom getts i en pensionsstadga. Avsikten är att motsvarande flexibla pensionsarrangemang också skall genomföras inom dessa system och att till den del reformen förutsätter ändringar i stadgandena dessa åtgärder skall vidtas av inrättningen i fråga.

3.2.6. Förtidspensionsnämnden

För att även personalorganisationernas möjligheter att påverka tillämpningspraxisen för de nya flexibla pensionsformerna skall kunna beaktas i tillräckligt hög grad föreslås att vid statskontoret inrättas en förtidspensionsnämnd där personalorganisationerna är representerade.

Nämnden skall ha till uppgift att följa verkställigheten av det flexibla pensionsålderssystemet inom staten, ge förslag till utvecklande av det och enligt behov ge allmänna anvisningar om hur de specialkriterier i anslutning till grunderna för beviljade av individuell förtidspension som anknyter till den offentliga servicens särdrag skall tillämpas.

Nämnden skall också ha möjlighet att avge utlåtanden om tillämpningen av individuell förtidspension i enskilda fall. Utlåtandet skall härvid gälla förekomsten av förutsättningar att erhålla pension. Det egentliga pensionsbeslutet

fattas dock alltid av statskontoret. Utgångspunkten för behandlingen när pensionsbeslut fattas skall härvid vara att nämndens utlåtande om förutsättningarna för erhållande av pension iakttas, om inte annat följer av lag, administrativa bestämmelser eller vedertagen avgörandepraxis.

Om nämnden och dess uppgifter skall stadgas i lagen om statens pensioner. Närmare stadganden om nämndens sammansättning, förfaringsätt m.m. ges genom förordning. Avsikten är att nämnden skall fungera enligt den s.k. paritetsprincipen. Nämnden skall bestå av en ordförande och åtta medlemmar som utses av finansministeriet. Av medlemmarna utses fyra bland personer som föreslagits av de centralorganisationer som företräder statens tjänstemän och arbetstagare.

4. Propositionens verkningar

4.1. Ekonomiska verkningar

Propositionens ekonomiska verkningar är beroende av i hur hög grad den individuella förtidspensionen kommer att utnyttjas, i vilken mån det är möjligt att ordna deltidsarbete som förutsätts av deltidspensionen och hur de valberättigade personerna kommer att utnyttja rätten att välja det gamla pensionssystemet i stället för de nya förmånerna. Eftersom man inte exakt kan förutsäga dessa faktorerers inverkan är det i detta skede möjligt att enbart på basis av antaganden uppskatta inriktningen och storleksklassen av kostnadsverkningarna.

Uppskattningarna av i vilken mån individuell förtidspension kommer att utnyttjas baserar sig på erfarenheterna från den privata sidans arbetspensionssystem. Såsom en faktor som kan tänkas öka utnyttjandet jämfört med lagen om pension för arbetstagare, kan nämnas att kriterierna för individuell förtidspension enligt propositionen på vissa punkter är mera omfattande inom statens pensionssystem än inom den privata sektorn till följd av att man måste beakta den offentliga förvaltningens särdrag. Å andra sidan sjunker utnyttjandegraden av att den traditionella arbetsförmågedefinitionen i lagen om statens pensioner som grundar sig på specialarbetsförmåga är lindrigare än den privata sektorns arbetsförmågebegrepp. Dessa faktorer som verkar i olika riktningar har vid bedömningen av kostnadsinverknin-

na antagits neutralisera varandra. Yrkesstrukturen hos den personal som omfattas av statens pensionssystem har beaktats så att individuell förtidspension i förhållande till traditionell invalidpension börjar tas ut i samma omfattning som har iakttagits inom lagen om pension för arbetstagare.

Ovan presenterade antaganden innebär att under de första åren börjar 2,5 % av 55—59-åringarna få individuell förtidspension och 5,4 % av dem som är äldre. Under det första verksamhetsåret är procenterna högre. Senare kommer uppskattningsvis 2/3 av de individuella förtidspensionerna att utgöra en nettomerkostnad på grund av att uppskattningsvis en tredjedel av de individuella förtidspensionerna skulle ha börjat som traditionell invalidpension.

Under den tidsrymd som granskas påverkar valrätten på ett väsentligt sätt kostnaderna. Till denna del har man antagit att alternativen för dem som har rätt att välja är följande: alla väljer det gamla, hälften väljer det gamla eller alla övergår till det nya systemet. Dessa utvecklingslinjer leder från och med början av 2000-talet till väsentligt olika kostnadsinverkningar. Detta framgår av fluktuationsintervallen i nedanstående tabell.

Det har antagits att lönerna reelltillväxt är

1,5 % och tidpunkten för när ändringarna träder i kraft den 1 juli 1989.

Beroende på valalternativen är antalet personer med individuell förtidspension efter 20 år inom statens pensionssystem 2 700—3 400. Dessutom får ett stort antal s.k. fribrevspension från staten. Antalet pensionstagare är nästan lika stort redan efter fem verksamhetsår. Detta föranleds förutom av den nuvarande åldersstrukturen av att i princip alla de 55 år fyllda som uppfyller villkoren för individuell förtidspension blir berättigade till pension omedelbart efter att lagen trätt i kraft. Samma anhopningseffekt syntes redan inom den privata sektorn.

Kostnaderna för deltidspension bygger på det schematiska antagandet att antalet personer som övergått till deltidspension efter fem år är 1 500 pensionstagare.

Kostnaderna kommer enligt alla utvecklingsalternativ att öka klart under hela 1990-talet. Också därefter är verkningarna under den tidsrymd som granskas hela tiden sådana att kostnaderna ökar enligt de två första beräkningsalternativen. Endast i det fallet att ingen längre vill välja det gamla systemet kunde förslaget leda till verkningar som tidvis i någon mån sparar kostnaderna.

I nedanstående framställning presenteras ett sammandrag över kostnadsverkningarna.

Propositionens nettomerkostnader milj. mk

Giltighetsår	5 året	10 året	15 året	25 året
Invalid- och ålderspensioner	90 (± 10)	80 (± 20)	25 (± 50)	80 (± 70)
Deltidspensioner	35	35	40	45
Totalt	125 (± 10)	115 (± 20)	65 (± 50)	125 (± 70)

Det beräknas att ca 100 förmånstagare per år ansöker om förtida ålderspension. Vid uppskattningen av den förtida ålderspensionens inverknings på kostnaderna har man utgått från att pensionernas sänkings- och förhöjningskoefficienter har gjorts kostnadsneutrala. Sålunda kommer inte denna pensionsform att medföra merkostnader, men pensioneringen kommer att tidigareläggas.

Behovet av att utöka informationsverksamheten till följd av de nya pensionsformerna samt behovet av att ändra de datasystem som används vid genomförandet av pensionskyddet medför i ikraftträdelseskedet engångskostnader om ca 2 milj. mk. Också verksamheten

vid förtidspensionsnämnden som tillsätts kommer att åsamka kostnader i någon mån.

4.2. Verknings på verkställigheten

De former av flexibel pensionsålder som nu existerar inom den privata sektorns arbetspensionssystem samt inom folkpensionssystemet ådrag sig i begynnelseskedet ett intresse som översteg förhandsberäkningarna. Uppenbarligen kommer systemet med flexibel pensionsålder att väcka stort intresse i ikraftträdelseskedet också bland dem som omfattas av statens

pensionsskydd och medföra ett stort antal ansökningar.

De former av flexibel pensionsålder som avses i propositionen inverkar väsentligt på verkställigheten av statens pensionsskydd. En anställd har rätt att få ett bindande förhandsbeslut från statskontoret om sin rätt till individuell förtidspension. Beslutet är i kraft 6 månader. Förfarandet motsvarar det som iakttas vid verkställigheten av frontveteranernas förtidspensionssystem. Antalet ansökningar vid statskontoret kommer på grund av de nya

pensionsformerna att öka omedelbart och den individuella utredningen av förutsättningarna för pensionsrätt kommer att medföra märkbart mera arbete än den nuvarande schematiska pensionsåldern. För att ansökningsanhopningar skall kunna undvikas och förfrågningarna och beräkningsservicen gällande de nya pensionsformerna skötas, är det viktigt att statskontoret förfogar över tillräckliga resurser så att man kan garantera att verkställigheten av det flexibla pensionssystemet sker smidigt.

DETALJMOTIVERING

1. Motivering till lagförslagen

1.1. Lagen om statens pensioner

1 §. Enligt 1 § 1 mom. lagen om statens pensioner beviljas pension i form av ålders-, invalid- och arbetslöshetspension. Såsom en ny pensionsform har till stadgandet fogats deltidspension. Däremot är det inte nödvändigt att särskilt nämna individuell förtidspension och förtida ålderspension, eftersom individuell förtidspension är en invalidpension och förtida ålderspension till sin struktur inte avviker från ålderspensionen. På grund av den nya statstjänstemannalagen är bestämmelsen om annat därmed jämförligt tjänstgöringsförhållande onödig. Dessutom föreslås några lagtekniska justeringar i momentet.

2 §. Enligt nuvarande 2 § 1 mom. gäller lagen inte anställning under den tid för vilken förmånstagaren uppbär ålderspension enligt denna lag eller annan lag eller förordning. Lagrummet föreslås bli ändrat så, att det inte gäller förtida ålderspension. Sålunda förhindrar inte förtida ålderspension att pension intjänas genom ny anställning enligt denna lag.

3 §. Vid statskontoret tillsätts enligt det nya 3 mom. en förtidspensionsnämnd. Nämndens uppgifter har förklarats under punkt 3.2.6. i den allmänna motiveringen. Närmare stadganden om nämndens uppgifter, sammansättning m.m. utfärdas genom förordning.

4 §. Från paragrafens 1 mom. har avlägsnats ordet allmänna som onödigt.

Paragrafens 2 mom. upphävs, eftersom det i statens pensionssystem efter lagändringen inte längre finns pensionsåldrar som är lägre än 63 år. I anslutning till denna proposition upphävs 5 § förordningen om statens pensioner, där det stadgats om särskild pensionsålder för dem som verkar i vissa tjänster eller arbeten.

Också det nuvarande 3 mom. upphävs. I stället fogas till 8 § 4 mom. lagen om statens pensioner stadganden om rätt till ålderspension när förmånstagaren avgått från sin uppgift vid uppnåendet av avgångsåldern. I paragrafens nuvarande 4 mom. har omnämmandet av allmän och särskild pensionsålder slopats.

5 §. Ändringarna i paragrafens 2 och 3 mom. är närmast tekniska och beror på att 4 § 2 och 3 mom. föreslås att upphävas. Eftersom det inte längre finns särskilda pensionsåldrar är det inte heller nödvändigt att i lagen tala om uppnående av den för tjänsten eller arbetet stadgade pensionsåldern utan om uppnående av 63 års pensionsålder. Om tjänsten har en avgångsålder som är lägre än den allmänna pensionsåldern räknas den återstående tiden fram till denna avgångsålder på samma sätt som för närvarande. I 2 mom. har också beaktats den situationen att en person, som får deltidspension, blir arbetsoförmögen.

8 §. Paragrafens 2 mom. föreslås bli upphävt på grund av att de särskilda pensionsåldrarna slopas inom statens pensionssystem. Det nya 2 mom. innehåller stadganden om förtida ålderspension. Den kan erhållas tidigast vid 58 års ålder, om pensionen fastställs med tillämpning av 10 § 2 mom. eller enligt det s.k.

tillägsskyddet och tidigast vid 60 års ålder, om pensionen fastställs med tillämpning av 10 § 1 mom. eller på grundval av s.k. fribrev enligt grundskyddet. Förtida ålderspension beviljas till nedsatt belopp med beaktande av den tid för vilken pensionen betalas innan pensionsåldern uppnås. Om nedsättningen stadgas i 10 b §. Med hänvisningen till 4 mom. 1 punkten avses officerare och befattningsofficerare, vilka omfattas av det så kallade soldatpensionssystemet. Stadgandet i momentets sista mening är nödvändig, emedan man inom de statliga branscher som omfattas av lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden får i första hand pension enligt denna lag i stället för enligt lagen om statens pensioner.

I nuvarande 3 mom. stadgas att förmånstagaren, om han har uppnått rätt till pension vid särskild pensionsålder och därefter varit i anställning, vid sin avgång har rätt till ålderspension även om han inte uppnått den där gällande pensionsåldern. Det nuvarande 3 mom. föreslås också på grund av de slojade särskilda pensionsåldrarna bli upphävt. Genom ikraftträdelsestadgandet tryggas erhållandet av ålderspension enligt det moment som nu upphävs, om vissa förutsättningar har uppfyllts före lagens ikraftträdande.

I det nya 3 mom. ingår stadganden om deltidspensionstagarens rätt till ålderspension vid den allmänna pensionsåldern 63 år. Till 4 mom. har fogats en ny 2 punkt enligt vilken förmånstagaren har rätt till ålderspension före pensionsåldern, om förmånstagaren på grund av avgångsåldern har varit tvungen att avgå från statlig anställning och vissa förutsättningar uppfylls. Den nya punkt 2 i 4 mom. beror på upphävandet av 4 § 3 mom. Paragrafens 6 mom. föreslås bli upphävt såsom onödigt av samma orsak som 2 och 3 mom. Om 6 momentets villkor för erhållande av ålderspension har uppfyllts redan innan reformen träder i kraft, tryggas rätten genom ikraftträdelsestadgandet.

8 a §. I paragrafen stadgas om rätt att erhålla ålderspension vid särskild pensionsålder, om förmånstagaren, sedan han uppnått 40 års ålder, under sammanlagt minst 12 år innehaft tjänst eller arbete vari särskild pensionsålder är gällande. Paragrafen föreslås bli upphävd. Genom ikraftträdelsestadgandet tryggas erhållande av ålderspension enligt stadgandena i den

paragraf som upphävs, om vissa villkor har uppfyllts innan lagändringen träder i kraft.

9 §. Förutsättningarna för erhållande av invalidpension är definierade i denna paragraf. Enligt punkt d i första momentet kan invalidpension erhållas på grundval av att förmånstagaren beviljats invalidpension som baserar sig på senare tjänste- eller arbetsförhållande eller på företagarkerksamhet. Då individuell förtidspension är en invalidpension kommer också beviljandet av den på grundval av senare anställning att utlösa individuell förtidspension enligt lagen om statens pensioner. Till paragrafen har som nytt 2 mom. fogats det stadgande som tidigare ingått i 9 b §, enligt vilket invalidpension, när den beviljas med tillämpning av 9 § 1 mom. d-punkten, beviljas antingen som full pension, delpension eller nu också som individuell förtidspension beroende på hur den pension som utgör grunden härtill är beviljad. De nuvarande 2 och 3 mom. blir 3 och 4 mom.

9 b §. Paragrafens 1 mom. har ändrats så, att stadgandet i sista meningen om att pensionen beviljas som full pension eller delpension beroende på hur den pension som utgör grunden härtill är beviljad överförs till 9 § 2 mom. Individuell förtidspension kan inte beviljas som delinvalidpension. Av denna anledning har till paragrafen fogats ett nytt 2 mom., enligt vilket individuell förtidspension alltid beviljas som full invalidpension.

9 c §. Till lagen om statens pensioner har fogats en ny paragraf där förutsättningarna för erhållande av individuell förtidspension definieras. Den undre åldersgränsen för erhållande av pension är 55 år. När pensionsansökan avgörs jämföras de uppgifter som fås av den som ansöker om pension, såsom sjukdom, lyte eller skada och faktorer förknippade med åldrandet samt de uppgifter som fås om hans arbete, såsom lång tid i yrket, nuvarande arbete och arbetsförhållandena. På grundval av dessa utredningar uppskattas också hur påfrestande och slitsamt arbete är för sökanden. I denna bedömning beaktas de individuella skillnader som förekommer hos olika människor i samma arbete. På grundval av dessa faktorer bedömer man om sökandens arbetsförmåga är i sådan mån nedsatt att det inte skäligen kan förutsättas att han skall fortsätta sitt förvärvsarbete. Individuell förtidspension är en ny form av invalidpension. Arbetsförmågan bör vara permanent nedsatt. Vid helhetsbedömningen fästs uppmärksamhet vid hur

sökanden reder sig i sitt eget arbete och hur han skulle reda sig om han skulle fortsätta med det.

Vid individuell förtidspension spelar de medicinska faktorerna en egen roll vid bedömningen av arbetsförmågan men definitionen jämställer med dessa även andra faktorer som på individnivå väsentligt inverkar på arbetsförmågan, dvs. faktorer förknippade med åldrandet, lång tid i arbetet, ett påfrestande och slitsamt arbete samt arbetsförhållandena. Det är fråga om en helhetsbedömning.

Förutsättningarna för erhållande av pension i paragrafens 1 mom. har samma utgångspunkt som den privata sektorns individuella förtidspension medan det i 2 mom. igen stadgas om vissa sådana faktorer som på grund av den speciella karaktären hos vissa av den offentliga sektorns uppgifter dessutom borde beaktas när individuell förtidspension beviljas.

Förhållandet mellan de kriterier varom stadgas i paragrafens 1 och 2 mom. är sådant att kriterierna i 1 mom. kommer i första hand. De i paragrafens 2 mom. avsedda kriterier, som berör arbetsförhållandena, skall granskas endast när individuell förtidspension inte kan beviljas med stöd av förutsättningarna i 1 mom. Kriterierna i 2 mom. ger också en anstrykning av yrkesbetingad förtidspension åt den offentliga sektorns individuella förtidspension. När paragrafens 2 mom. tillämpas, bör man utgå ifrån att de där uppräknade kriterierna i varje enskilt fall förekommer konkret i pensionssökandens personliga arbete och inte enbart inom det yrkesområde där han arbetar. Om sökandens arbetsprestation med beaktande av de i 1 mom. uppräknade kriterierna härvid är ägnad att förorsaka fara för den allmänna säkerheten eller sökandens egen säkerhet eller om arbetsprestationen är ägnad att försämrans i förhållande till utomstående, torde det inte skäligen kunna förutsättas att sökanden skall fortsätta med sitt arbete. Bedömningen är således även i dessa fall alltid en individuell helhetsbedömning.

Vid tillämpningen av stadgandena i paragrafens 2 mom. skall utgångspunkten inte vara att de speciella kriterier som nämns i momentet utan vidare ansluter sig till alla funktioner eller uppgifter inom den offentliga förvaltningen. Utgångsantagandet skall snarare vara en motstående situation, dvs. att de uppräknade kriterierna ansluter sig enbart till vissa funktioner eller uppgifter. Inte heller kan man utan vidare utgå ifrån att kriterierna skulle föreligga inom alla sådana uppgifter inom detta område, utan

de skall i varje enskilt fall kunna konstateras som faktorer som ansluter sig just till sökandens arbete. Å andra sidan kan man inte heller utesluta den tillämpningsmöjligheten att de speciella kriterierna i 2 mom. undantagsvis kan förekomma inom ett sådant verksamhetsområde för den offentliga sektorn där de vanligtvis inte förekommer.

I det följande presenteras en förteckning över de personalgrupper till vilkas arbete någon offentlig säkerhetsfaktor, en egen säkerhetsfaktor eller ansvarighetsfaktor kan ansluta sig som är värd att beaktas vid beviljandet av individuell förtidspension. Härvid utgörs den bestämmande faktorn av arbetets faktiska natur.

Till systemet enligt lagen om statens pensioner hör:

- de som arbetar med statsjärnvägarnas trafik,
- de som är i säkerhets- och kontrolluppgifter inom flygtrafiken,
- de som arbetar i uppgifter i anslutning till lotsväsendet,
- de som arbetar inom fångvårdsväsendet i andra uppgifter än administrativa,
- de som utför övervakningsarbete vid tullen,
- de som utför teletekniska arbeten vid post- och televerket och de som arbetar med postutdelningstrafik,
- de som arbetar i polisförvaltningens manskaps-, underbefäls- och befälsuppgifter som inte är administrativa uppgifter samt i därmed jämförbara uppgifter samt med bevakning av anhållna,
- de som utför andra transportuppgifter inom kollektivtrafiken än de ovan nämnda,
- de som arbetar med tunga transport- och underhållsmaskiner samt med maskiner inom jord- och vattenbyggnadsbranschen,
- de som utför undervisnings- och uppfostringsarbete i barndaghem, grundskolan och vården och utbildningen av handikappade,
- de som arbetar i vårduppgifter som inverkar på patientsäkerheten inom hälsovården samt de som arbetar i andra sådana uppgifter som är förknippade med särskild psykisk belastning till följd av vårdförhållandet (också arbete inom missbrukarvården),
- de som arbetar med klientbetjäningssuppgifter inom socialvården (också missbrukarvård),
- de som hör till brandväsendets manskap och befäl (även sotning).

Inom de ovan uppräknade arbetsområdena kan man anta att kriterierna i 2 mom. förekommer om sökandens hälsotillstånd väsentligt har försämrats eller om det konstaterats att arbetet är ansträngande och slitsamt för honom. I sådana fall måste det alltså förekomma särskilda grunder för att pensionsansökan skall avslås.

Utöver faktorer i anslutning till förmånstagarens hälsotillstånd och yrke samt anställningstiden förutsätts för erhållande av pension att förmånstagaren har upphört med förvärvsarbetet eller minskat det på det sätt som avses i lagen. En förutsättning är också att den tid som återstår till pensionsåldern kan räknas såsom pensionstid när den individuella förtidspensionen beräknas.

Innan förmånstagaren upphör med arbetet eller minskar det har han rätt att få ett förhandsbeslut om huruvida han uppfyller de övriga villkoren för erhållande av individuell förtidspension. Beslutet kan överklagas. Ett positivt förhandsbeslut av statskontoret är bindande under sex månader från det beslutet vunnit laga kraft.

9 d §. I paragrafen stadgas om förutsättningarna för erhållande av deltidspension. Berättigad till deltidspension är en person som har fyllt 58 år och som uppfyller de villkor som stadgas i paragrafens 1 mom.

Punkt 1. Eftersom det inte är ändamålsenligt att en sökande som redan har pension ännu kan få deltidspension, har man utgått från att deltidspension inte beviljas en person som erhåller ålders- eller invalidpension som grundar sig på ett arbets- eller tjänsteförhållande eller företagarkerksamhet. Det skall anses vara fråga om en sådan pensionstagare som avses ovan också när en pension inte utbetalas på grund av samordningen av pensionerna. Det faktum att förmånstagaren inte ansökt om en sådan pension, som han skulle vara berättigad till, utgör dock inget hinder för att deltidspension beviljas.

Punkt 2. Erhållande av deltidspension förutsätter att heltidsarbetet pågått en viss tid och att arbetsinsatsen därefter minskat. Då förutsättningen för erhållande av ålderspension enligt lagen om statens pensioner vid en pensionsålder som är lägre än 65 år är att personen under de 5 senaste åren har minst 3 års pensionstid, varav de senaste 6 månaderna omedelbart före pensioneringen, är det naturligt att tillämpa samma förutsättning när kravet på heltidsarbete som skall föregå deltidspensionen bestäms. I detta stycke avviker för-

slaget från lagen om pension för arbetstagare där det förutsätts att förmånstagaren har varit i heltidsarbete minst 12 månader av de 18 månader som föregår deltidspensionen och dessutom att arbetspensionen har intjänats sammanlagt minst 5 år under de senaste 15 åren.

Statens pensionsskydd omfattar vissa sådana branscher som undervisning samt även branscher som omfattas av lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden där det är svårt att definiera den regelbunda arbetstiden per vecka med det antal timmar som använts för arbetet som kriterium på heltids- och deltidarbete. Av denna anledning föreslås att finansministeriet skall ge närmare föreskrifter om konstaterandet av vad som är heltidsarbete. Av heltidsarbete förutsätts dessutom att förtjänsten därav är minst fyra gånger minimiförtjänsten enligt 2 § lagen om statens pensioner (= 3 272,96 mk år 1988). När heltidsarbete definieras beaktas utöver statlig anställning även annan tjänstgöring som omfattas av de pensionsstadganden som avses i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare, om personen innehar en sådan anställning samtidigt som statsanställningen.

Punkt 3. Erhållandet av deltidspension förutsätter att som till pension berättigande tjänstgöringstid på grundval av anställningsförhållandet räknas även den tid som återstår till pensionsåldern, om arbetstagaren blivit arbetsoförmögen vid den tidpunkt då deltidspensionen börjar. Förutsättningen hänför sig till 10 § 5 mom. enligt vilket den s.k. återstående tiden under vissa förutsättningar beaktas när ålderspensionen för en förmånstagare som fått deltidspension bestäms.

Punkt 4. Förhållandet mellan heltidsarbete och deltidarbete mäts med förändringen i förvärvsinkomst så att förvärvsinkomsten av det deltidarbete som kvarstår skall vara minst 40 % och högst 60 % av den stabiliserade förvärvsinkomsten av heltidsarbetet. Dessutom får den förändring som inträffar i arbetstiden inte avvika betydligt från förändringen i förtjänstnivån.

Övergången till deltidarbete sker i praktiken oftast så att en anställd minskar sin arbetsinsats i den statliga anställningen på ovan beskrivet sätt. Det är också möjligt att han helt och hållet avslutar sin tjänstgöring hos staten och övergår till ett deltidarbete som uppfyller villkoren inom något annat pensionssystem som avses i 8 § 4 mom. lagen om pension för

arbetstagare. Om det arbete som återstår består av två eller flera förvärvsarbeten, bestäms förtjänsten av deltidarbetet på grundval av den totala förtjänsten av dessa.

Punkt 5. I deltidarbetet får inte förekomma avbrott som pågår längre tid än sex veckor. Till denna tid räknas inte semester eller tid för vilken dagpenning enligt sjukförsäkringslagen (364/63) betalas.

Deltidspensionen skall enligt 2 mom. bestämmas enligt den stabiliserade förtjänstnivån. Denna återges bäst av pensionslönen av det anställningsförhållande på grundval av vilket den tid som återstår till pensionsåldern skulle beaktas, om förmånstagaren vid den tidpunkt då deltidspensionen börjar hade blivit arbetsoförmögen.

Det blir statskontorets uppgift att följa hur deltidarbetet fortsätter och förtjänstnivån bevaras. Finansministeriet skall vid behov ge närmare anvisningar om hur de förutsättningar för deltidarbete som avses i 1 mom. 4 punkten skall konstateras föreligga. Arbetsgivaren och förmånstagaren är (se 26 §) skyldiga att meddela statskontoret omständigheter i anslutning till deltidarbetet.

Emedan man inom de statliga branscher som omfattas av lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden får i första hand pension enligt denna lag i stället för enligt lagen om statens pension, har sådan förmånstagare, som erhåller deltidspension enligt den förstnämnda lagen, inte rätt till deltidspension enligt den sistnämnda från samma anställning.

10 §. Ändringarna i denna paragraf är tekniska och föranleds delvis av samma orsaker som ändringarna i 5 §. I paragrafens 2 mom. punkt b finns ett stadgande enligt vilket ålderspension som beviljats med tillämpning av 8 § 3 mom. för en förmånstagare som erhållit deltidspension enligt denna lag beviljas enligt det s.k. tilläggsskyddet.

I det nya 4 mom. föreslås att pension intjänas också under den tid som förmånstagaren erhåller deltidspension. Pensionen skall beräknas på grund av den skillnad i förvärvsinkomster, som är som grund för deltidspensionen. Tillsammans med pensionen från deltidarbetet motsvarar denna ungefär den pension, som förmånstagaren hade erhållit, om han hade fortsatt sin heltidsanställning. Det nuvarande 4 mom. blir 5 mom.

10 b §. Till lagen om statens pensioner har fogats en ny paragraf där det stadgas om den nedsättning som följer av att ålderspensionen

tidigareläggs och om beloppet av deltidspensionen. I paragrafens 1 mom. stadgas att pensionen minskas med 6 procent för varje tidigare relägningsår eller med en halv procent för varje månad för vilken pensionen utbetalas före ingången av den månad som följer efter den då pensionsåldern uppnås. Minskningen av den förtida ålderspensionen är permanent och den beräknas på den samordnade pension som förmånstagaren har intjänat fram till begynnelse tidpunkten för pensionen.

I paragrafens 2—3 mom. stadgas om hur deltidspensionen beräknas, maximibeloppet och omräkning om det inträffar förändringar i deltidarbetet. Beloppet av deltidspensionen enligt lagen om statens pensioner föreslås bli 50 % av nedsättningen av förtjänsten eftersom den fasta bråkdel som är oberoende av ålder i praktiken är enkel och klar. Deltidspensionen får som högst vara 75 % av det arbetspensionsskydd som intjänats fram till övergången till deltidarbete. Maximibeloppet begränsar deltidspensionen så att en person som enbart varit i anställning som omfattas av statens pensionsskydd intjänar detta pensionsskydd med 22,5 års tjänstgöring.

Det heltidsarbete som utgör en förutsättning för att rätt till deltidspension skall uppstå och likaså deltidarbetet kan bestå av flera tjänste- eller arbetsförhållanden och företagarkerksamhet som avses i de stadganden som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare, trots att det vanligaste sättet troligen är att ha heltidsarbete och deltidarbete som omfattas av endast en arbetspensionslag. Deltidspensionens belopp i parallella anställningsförhållanden är beroende av systemet. Varje pensions-system som beviljar deltidspension svarar för sin egen del av nedsättningen i förtjänsten.

12 §. Till mottagare av ålderspension enligt lagen om statens pensioner betalas som kompletteringsdel vad som då folkpensionens basdel beaktas har avdragits från ålderspension enligt lagen om statens pensioner, till dess förmånstagaren får rätt till folkpension. Avsikten är dock inte att kompletteringsdelen skall betalas till den som erhåller förtida ålderspension eftersom han i allmänhet är berättigad att erhålla ålderspension enligt folkpensionlagen i förtid. Av denna anledning har stadgandet i paragrafens 3 mom. om utbetalning av kompletteringsdelen preciserats.

13 §. Det är inte ändamålsenligt att beräkna deltidspensionen på nytt om det inte har inträffat en betydande förändring i förvärvsinkomsten av deltidarbetet. De allmänna lönejuste-

ringar som grundar sig på tjänstekollektiv- eller kollektivavtal är inte dylika ändringar.

15 §. Till paragrafen har fogats ett nytt 3 mom. i stället för det tidigare upphävda. I det nya momentet stadgas att deltidspensionen börjar räknat från ingången av månaden efter den under vilken förmånstagaren fyller 58 år. Deltidspension kan inte beviljas retroaktivt för längre tid än 6 månader före den månad som följer närmast efter den tidpunkt då ansökan gjordes.

15 a §. I överensstämmelse med de ändringar som företagits i lagen om pension för arbetstagare kan en förmånstagare också enligt de föreslagna ändringarna övergå direkt från arbetet till individuell förtidspension utan att han behöver vänta tills dagpenningens primärtid enligt sjukförsäkringslagen utgått. I vissa fall skall individuell förtidspension dock kunna beviljas retroaktivt för samma tid som den för vilken dagpenning enligt sjukförsäkringslagen har betalats till förmånstagaren. Av denna anledning har i paragrafen gjorts de ändringar som föranleds av individuell förtidspension.

18 §. I paragrafen stadgas om indragning av invalidpensionen i olika situationer. Eftersom individuell förtidspension till sin natur är en invalidpension har till denna paragraf fogats ett nytt 6 mom. där förutsättningarna för indragning av individuell förtidspension framgår. Paragrafens 7 och 8 mom. innehåller stadganden om indragning av deltidspension och om att indragen pension börjar på nytt på tidigare grunder om villkoren uppfylls.

20 §. En förmånstagare som får delinvalidpension är berättigad till individuell förtidspension om han uppfyller villkoren för erhållande av förtidspension. Av denna anledning har till paragrafen fogats ett nytt 4 mom. enligt vilket delinvalidpensionen på förmånstagarens ansökan kan ändras till individuell förtidspension. Detta kan dock inte göras retroaktivt för längre tid än sex månader. Förändringarna i paragrafens 1 mom. är främst tekniska.

26 §. Eftersom deltidsarbete för en person som erhåller deltidspension enligt denna lag kan bestå antingen delvis eller helt av arbete som utförts i anställning hos en privat arbetsgivare, är det för kontrollen av förutsättningarna för utbetalning av deltidspensionen nödvändigt att foga privat arbetsgivare till de instanser som är skyldiga att på begäran ge statskontoret uppgifter om saken i fråga.

1.2. Grundskolelagen

71 §. Det föreslås att till paragrafen fogas som ny pensionsform deltidspension av samma orsak som den fogas till 1 § lagen om statens pensioner.

72 §. I grundskolelagen finns egna stadganden om pensionsåldern. Pensionsåldrar som är lägre än 63 år föreslås bli upphävda i statens pensionsstadganden. Eftersom tjänsteinnehavare och timlärare i grundskolan har rätt till pension av statens medel i tillämpliga delar enligt samma stadganden som person i tjänste- eller arbetsförhållande till staten, kan de särskilda stadgandena om pensionsålder upphävas i grundskolelagen. På motsvarande sätt kommer stadgandena om pensionsålder i grundskoleförordningen att upphävas.

1.3. Gymnasielagen

45 §. Enligt paragrafen har tjänsteinnehavare och timlärare i kommunalt gymnasium rätt till ålders-, invalid- och arbetslöshetspension av statens medel i tillämpliga delar enligt samma stadganden som de som står i tjänste- eller arbetsförhållande till staten. Till paragrafen föreslås deltidspension bli fogad som en ny pensionsform av samma orsak som den fogas till 1 § lagen om statens pensioner.

Beträffande tjänsteinnehavare och timlärare i kommunalt kvällsgymnasium samt personalen i privat gymnasium och kvällsgymnasium förutsätter genomförandet av det flexibla pensionsarrangemanget inga lagstiftningsändringar.

1.4. Lagen om vissa pensioner, som skall betalas av statsmedel

2 §. Enligt paragrafen har den som är anställd vid statsunderstödd institution som avses i sagda lag rätt till ålders-, invalid- och arbetslöshetspension och efter honom erläggs familjepension i tillämpliga delar enligt samma stadganden som gäller i fråga om person i tjänste- eller arbetsförhållande till staten.

Det föreslås att till paragrafen fogas som en ny pensionsform deltidspension av samma or-

sak som den fogas till 1 § lagen om statens pensioner.

1.5. Lagen om riksdagens justitieombudsmans pension samt om familjepension och förmån motsvarande grupplivförsäkring som betalas efter honom

1 §. Enligt paragrafen stadgas särskilt om riksdagens justitieombudsmans och biträdande justitieombudsmans rätt till ålders-, invalid- och arbetslöshetspension samt om familjepension, som skall erläggas efter honom. Stadgandet syftar på 28 § lagen om statens pensioner och 1 § förordningen om statens pensioner, med stöd av vilka justitieombudsmannen och biträdande justitieombudsmannen omfattas av lagen om statens pensioner. Det föreslås att till paragrafen fogas deltidspension som en ny pensionsform av samma orsak som den fogas till 1 § lagen om statens pensioner.

1.6. Lagen om riksdagens tjänstemän

26 §. Enligt paragrafen stadgas särskilt om rätt till ålders-, invalid- och arbetslöshetspension för en tjänsteman vid riksdagen samt om familjepension efter honom. Motiveringen till lagförslaget är den samma som till den lagändring som avses i punkt 1.5.

1.7. Lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården

22 §. Enligt paragrafens 1 mom. har en person som är anställd hos sådan i lagen avsedd privat serviceproducent på vilken vid denna lags ikraftträdande tillämpats lagen om vissa pensioner, som skall utbetalas av statsmedel (382/69) rätt till ålders-, invalid- och arbetslöshetspension av statens medel i tillämpliga delar enligt samma stadganden som person i tjänste- eller arbetsförhållande till staten.

Det föreslås att till paragrafens 1 mom. fogas deltidspension som en ny pensionsform av samma orsak som den fogas till 1 § StPL.

2. Ikraftträdande

Det föreslås att lagarna skall träda i kraft så att det flexibla pensionsålderssystemet kan börja tillämpas den 1 juli 1989.

I det föreslagna ikraftträdelsestadgandet i lagen om statens pensioner ingår ett valförfarande, varigenom de som är anställda när lagen träder i kraft under vissa förutsättningar bereds möjlighet att bevara den pensionsrätt de har enligt tidigare stadganden. Valförfarandet förutsätts av grundlagsskyddet i anslutning till pensionerna vilket förklarades ovan i punkt 3.2.4.

Valrätten gäller pensionsålderssystemet enligt de stadganden som varit i kraft före den 1 juli 1989. Med stadganden som varit i kraft före den 1 juli 1989 avses de stadganden om pensionsålder som föreslås bli upphävda eller ändrade genom denna proposition. De som väljer pensionsålderssystemet enligt de stadganden som varit i kraft före nämnda datum berörs inte av de nya flexibla pensionsformer- na.

Valrätt har först och främst en förmånstagarerätt som när lagen träder i kraft innehar en sådan tjänst eller uppgift där det enligt de stadganden som varit i kraft före den 1 juli 1989 förekommit i 5 § förordningen om statens pensioner avsedd särskild pensionsålder. För det andra har den valrätt som när lagen träder i kraft är anställd och som under den 10 år långa tid valrätten gäller efter lagens i kraftträdande anställs i en sådan tjänst eller uppgift där det enligt de stadganden som varit i kraft före den 1 juli 1989 förekom särskild pensionsålder. För det tredje har de valrätt som när lagen träder i kraft är anställda och som i enlighet med den upphävda 8 a §, har sedan de uppnått 40 års ålder, innehaft sammanlagt 12 år en sådan tjänst eller uppgift där det enligt de stadganden som var i kraft före den 1 juli 1989 förekom särskild pensionsålder.

De som har rätt att välja och som vill bevara den pensionsåldersrätt de har enligt de stadganden som varit i kraft före den 1 juli 1989 skall skriftligen meddela statskontoret detta under den tid valrätten gäller, dvs. före utgången av juni år 1999. Anmälan kan göras samtidigt med ansökan om pension, om pensionsfallet inträffar under den tid valrätten gäller men dock före utgången av juni år 1999. Ansökan om förhandsbeslut anses inte som meddelande om val, utan först det slutliga beslut som utlöser pensionen betyder att valrätten utnyttjats.

Anmälan om val är bindande för en förmånstagarerätt under hela hans tjänstgöringskarriär hos staten och den skall inte kunna återtas. Valet riktar sig till hela det gamla pensionsålderssystemet och är således inte bun-

det till en viss tjänst eller uppgift. Valrätten skall dock gälla endast under försettning att förmånstagaren har rätt till pension enligt det s.k. tillägsskyddet.

Genom ikraftträdelsestadgandet tryggas särskilt rätten för de förmånstagare som redan före lagens ikraftträdande vid avgång från anställningen hade haft rätt till ålderspension med stöd av de upphävda 8 § 6 mom. och 8 a § eller 8 § 3 mom., det sistnämnda lagrummet sådant det lyder när denna lag träder i kraft, men som har fortsatt sin tjänstgöring. Sådana personer skall också efter lagens ikraftträdande ha rätt att närhelst de önskar avgå med ålderspension. För deras del förutsätts inget valförfarande.

När rätten till individuell förtidspension och

deltidspension fastställs, beaktas också sådant upphörande med arbete och övergång till deltidarbete som inträffat före lagens ikraftträdande.

Angående ikraftträdandet av de övriga lagändringarna som ingår i denna proposition gäller i tillämpliga delar det som ovan sagts om ikraftträdandet av ändringarna i lagen om statens pensioner. Bland annat för grundskolans del innebär det att alla tjänsteinnehavare och timlärare som är anställda när lagen träder i kraft har rätt att välja det pensionsålderssystem som varit i kraft före den 1 juli 1989.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av lagen om statens pensioner

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen den 20 maj 1966 om statens pensioner (280/66) 8 § 6 mom. och 8 a §, dessa lagrum sådana de lyder, 8 § 6 mom. i lag av den 19 december 1986 (964/86) och 8 a § i lag av den 18 juli 1975 (568/75),

ändras 1 § 1 mom., 2 § 1 mom., 4 §, 5 § 2 och 3 mom., 8 § 2—4 mom., 9 b §, 10 § 2 mom. a- och b-punkten, det inledande stycket i 10 § 3 mom. och 3 mom. b-punkten, 12 § 3 mom., 15 § 2 mom., 15 a § 2 och 4 mom., 20 § 1 mom. samt 26 § 1 mom.,

av dessa lagrum 1 § 1 mom. och 15 § 2 mom. sådana de lyder i lag av den 10 december 1971 (851/71), 2 § 1 mom. sådant det lyder i lag av den 26 juli 1985 (664/85), 5 § 2 mom. sådant det lyder i lag av den 16 januari 1987 (8/87), 5 § 3 mom. sådant det lyder i lag av den 23 februari 1979 (215/79), 8 § 4 mom. sådant det lyder i lag av den 16 januari 1987 (9/87), 9 b §, 12 § 3 mom., 15 a § 2 och 4 mom. och 20 § 1 mom. sådana de lyder i lag av den 19 april 1985 (326/85), 10 § 2 mom. a- och b-punkten sådana de lyder i lag av den 19 december 1986 (964/86) och det inledande stycket i 10 § 3 mom. samt 3 mom. b-punkten sådana de lyder i lag av den 27 november 1981 (809/81), samt

fogas till 3 § ett nytt 3 mom., till 9 §, sådan den lyder delvis ändrad genom nämnda lag av den 10 december 1971, ett nytt 2 mom., varvid de nuvarande 2 och 3 mom. blir 3 och 4 mom., till lagen nya 9 c, 9 d och 10 b §, till 10 §§, sådan den lyder ändrad genom nämnda lag av den 27 november 1981 och 19 december 1986 samt genom lagar av den 23 december 1982, 9 maj 1986 och 21 augusti 1987 (1026/82, 336/86 och 715/87), ett nytt 4 mom., varvid det nuvarande 4 mom. blir 5 mom., till 13 §, sådan den lyder i lag av den 4 juni 1982 (414/82), ett nytt 2 mom., till 15 §, sådan den lyder ändrad genom nämnda lag av den 10 december 1971 och genom lagar av den 22 juli 1970, 23 februari 1979, 27 november 1981 och 31 januari 1985 (527/70, 232/79, 808/81 och 91/85), i stället för det 3 mom. som upphävts genom nämnda lag av den 27 november 1981, ett nytt 3 mom., till 18 §, sådan den lyder delvis ändrad genom nämnda lag av den 19 april 1985, nya 6—10 mom. samt till 20 §, sådan den lyder ändrad genom nämnda lagar av den 10 december 1971 och den 19 april 1985, ett nytt 4 mom. som följer:

1 §

Den som står i tjänste- eller arbetsförhållande till staten har rätt till ålders-, invalid-,

arbetslöshets- och deltidspension enligt denna lag.

2 §

Denna lag gäller inte

1) anställning som börjat efter det förmånstagaren fyllt 65 år,

2) anställning under den tid för vilken förmånstagaren på grundval av tjänste- eller arbetsförhållande eller företagarkerksamhet uppbär ålderspension, med undantag av förtida ålderspension, enligt denna lag eller annan lag eller förordning, eller sådan invalidpension vars storlek fastställts med beaktande av den tid som återstår till pensionsåldern eller av motsvarande arbetsförtjänst,

3) anställning som beaktas för pension enligt lagen om sjömanspensioner (72/56) eller enligt lagen om pension för vissa konstnärer och redaktörer i arbetsförhållande (662/85), ej heller

4) anställning i vilken förmånstagarens arbetsförtjänst i denna eller, om han samtidigt innehar två eller flera anställningar, i dessa sammanlagt i medeltal understiger 818,24 mark i månaden.

3 §

Vid statskontoret finns en förtidspensionsnämnd som skall styra och följa tillämpningen av systemen med individuell förtidspension, förtida ålderspension och deltidspension. Om delegationens uppgifter och sammansättning stadgas närmare genom förordning.

4 §

Pensionsåldern är 63 år.

Pensionsåldern är dock 65 år, om statsanställningen har upphört före 63 års pensionsålder.

5 §

Har invaliditet eller arbetslöshet inträtt innan 360 dagar förflutit från det anställningstiden eller deltidspension enligt denna lag upphörde, räknas vid fastställandet av invalid- eller arbetslöshetspension såsom pensionstid även tiden mellan invaliditetens eller arbetslöshetens början och uppnåendet av 63 års pensionsålder eller avgångsåldern, om denna är lägre. När de 360 dagar som avses ovan beräknas, lämnas de dagar för vilka förmånstagaren har erhållit dagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa (602/84) obeaktade,

dock högst till det antal som svarar mot det i 26 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa stadgade maximiantalet dagar för vilka dagpenning avvägd enligt förtjänsten kan betalas. Har anställningen inte utan avbrott fortgått minst 4 månader, räknas på grundval av den såsom pensionstid den tid som återstår till pensionsålderns uppnående endast om förmånstagaren inte på grund av tjänste- eller arbetsförhållande eller företagarkerksamhet som begynt före anställningen har rätt till sådan invalid- eller arbetslöshetspension, för vilken nämnda tid eller mot denna svarande arbetsförtjänst redan beaktas.

När invalidpension fastställs för en kvinnlig förmånstagare räknas såsom pensionstid tiden mellan invaliditetens början och uppnåendet av 63 års pensionsålder, eller avgångsåldern då denna är lägre, om hon mellan den tidpunkt då de i 2 mom. nämnda 360 dagarna förflutit och den tidpunkt då invaliditeten börjat, vilken tid får uppgå till högst 9 år, har haft ett i 3 § lagen om statens familjepensioner avsett barn som är yngre än tre år, dock ej ifall den tid som återstår till uppnåendet av pensionsåldern eller motsvarande arbetsförtjänst, utan att nämnda barnavårdstid beaktas, skall räknas såsom pensionstid på grund av annat arbets- eller tjänsteförhållande eller företagarkerksamhet. Har en sådan kvinnlig förmånstagares anställning inte fortgått i fyra månader, gäller angående fastställande av pensionstiden i tillämpliga delar vad som stadgas i 2 mom.

8 §

Förmånstagaren har rätt att få ålderspension i förtid tidigast från ingången av månaden efter den under vilken han fyller 58 år, om hans pension fastställs med tillämpning av 10 § 2 mom., eller från ingången av månaden efter den under vilken han fyller 60 år, om hans pension fastställs med tillämpning av 10 § 1 mom. Härvid minskas pensionen på det sätt som anges i 10 b §. På förtida ålderspension tillämpas i övrigt vad denna lag stadgar om ålderspension. En sådan förmånstagare som avses i 4 mom. 1 punkten har inte rätt till förtida ålderspension. Har förmånstagaren på grund av anställning som räknas såsom pensionstid rätt till förtida ålderspension också enligt lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden, förutsätts dess-

utom för att han skall kunna få förtida ålderspension att han får förtida ålderspension enligt lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden.

En förutsättning för att en förmånstagare, som har fått deltidspension enligt denna lag, skall få ålderspension vid 63 års pensionsålder är att det deltidarbete som avses i 9 d § 1 mom. 4 punkten har upphört och att han innan deltidspensionen och deltidarbetet upphörde har uppnått pensionsåldern 63 år.

Uppnådd pensionsålder är dock inte en förutsättning för ålderspension,

1) om en tjänsteman, som tjänstgör i en sådan officers- eller befattningsofficerstjänst i... vilken såsom ovillkorligt behörighetsvillkor fastställts tjänsteexamen för officer eller för befattningsofficer, innehar militär grad och han i sådan tjänst eller, om det är fråga om befattningsofficerstjänst, sammanlagt i sådan tjänst och som värvad, gränsbevakare eller sjöbevakare, då avgångsåldern är högst 50 år, intjänat en pensionstid av minst 20 år eller, då avgångsåldern är högre än 50 år, en pensionstid av minst 25 år och av denna pensionstid minst 6 månader omedelbart före anställningens upphörande och minst 3 år under de 5 senaste åren före anställningens upphörande, eller

2) om förmånstagaren har uppnått sin avgångsålder,

9 §

När invalidpension beviljas med tillämpning av 1 mom. d-punkten, beviljas den antingen som full pension eller delpension eller som individuell förtidspension, beroende på hur den pension som utgör grunden härtill är beviljad.

9 b §

Invalidpension på grundval av invaliditet som har inträffat efter att anställningen har upphört beviljas antingen som full pension eller som delpension. Full invalidpension beviljas vid tillämpningen av 9 § 1 mom. c-punkten förmånstagare vars arbetsförmåga kan uppskattas vara nedsatt med minst tre femtedelar under åtminstone ett år. Är arbetsförmågan nedsatt med mindre än detta, men likväl med minst två femtedelar, beviljas pensionen som delpension.

Individuell förtidspension beviljas som full invalidpension.

9 c §

Utan hinder av vad 9 § 1 mom. stadgar om erhållande av invalidpension har en förmånstagare som fyllt 55 år rätt att få invalidpension i form av individuell förtidspension, om hans arbetsförmåga, med beaktande av sjukdom, lyte eller skada, faktorer förknippade med åldrande, lång tid i anställningen, ett för honom påfrestande och slitsamt arbete samt arbetsförhållandena, varaktigt har nedgått i sådan grad att det inte skäligen kan förutsättas att han skall fortsätta sin anställning. Ett villkor är dock att förmånstagaren har upphört med sådant förvärvsarbete som avses i lag, pensionsreglemente eller pensionsstadga som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare eller att hans förvärvsinkomst per månad av dessa arbeten kan uppskattas bli i genomsnitt mindre än det belopp som avses i 2 § 1 mom. i denna lag. En förutsättning för individuell förtidspension är dessutom, med undantag av den situation som avses i 9 § 1 mom. d-punkten, att då den individuella förtidspensionen fastställs, såsom pensionstid även kan räknas den tid som återstår till pensionsåldern eller till avgångsåldern om denna är lägre.

Då arbetsförhållandena bedöms kan, om särskilda skäl föreligger, beaktas förutom i 1 mom. avsedda förutsättningar även de särskilda krav som bör ställas på vissa uppgifter till följd av den offentliga förvaltningens natur och som hänför sig till den allmänna säkerheten, den anställdes egen säkerhet eller det ansvar som med tanke på allmänt intresse är förbundet med arbetet.

Förmånstagaren har rätt till förhandsbeslut om huruvida han uppfyller de i 1 mom. första eller sista meningen nämnda villkoren för pension. Ändring i beslutet får sökas enligt 23 §. Ett positivt förhandsbesked är bindande för statskontoret, om därpå grundad ansökan om pension görs inom sex månader från det beslutet vann laga kraft.

Rätt till individuell förtidspension tillkommer inte en sådan förmånstagare som avses i 8 § 4 mom. 1 punkten.

9 d §

Rätt till deltidspension har en förmånstagare som har fyllt 58 år, förutsatt att

1) han inte får pension enligt denna lag, i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare

nämnd grundpension eller annan därmed jämförlig, på arbets- eller tjänsteförhållande eller företagarkerksamhet grundad pension,

2) han innan deltidspensionen börjar uppfyller de villkor angående anställnings- och pensionstid som i 8 § 1 mom. stadgas för erhållande av ålderspension vid lägre ålder än 65 år och under denna tid har haft sådan anställning på heltid, där hans i denna lag avsedda arbetsförtjänst eller arbetsförtjänst av i denna lag avsedd anställning och av verksamhet som omfattas av de stadganden som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare sammanlagt är minst fyra gånger det belopp som nämns i 2 § 1 mom. i denna lag,

3) den tid som återstår tills pensionsåldern eller avgångsåldern om denna är lägre, uppnås skulle beaktas när pensionen fastställs på grundvalen av hans till tillämpningsområdet för denna lag hörande anställning, om han blivit arbetsoförmögen vid den tidpunkt då deltidspensionen börjar,

4) hans arbetstid och förvärvsinkomst i anställning som omfattas av denna lag har minskat så, att förvärvsinkomsten av återstående arbete eller företagarkerksamhet som omfattas av de stadganden som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare, nedan kallat deltidarbete, sammanlagt uppgår till minst 40 och högst 60 procent av hans stabiliserade förvärvsinkomst före minskningen, dock minst till det markbelopp som nämns i 2 § 1 mom., varvid minskningen i arbetstiden inte får skilja sig väsentligt från nedgången i förvärvsinkomsterna,

5) han inte uteblir från arbetet en längre tid än sex veckor i följd, vartill inte räknas semester eller annan därmed jämförbar tid och inte heller tid för vilken han får dagpenning enligt sjukförsäkringslagen.

När deltidspension fastställs, betraktas som stabiliserad förvärvsinkomst den pensionsgrundande lönen av den anställning, på grundvalen av vilken vid fastställande av pension skulle beaktas den återstående tiden till pensionsåldern, om förmånstagaren vid den tidpunkt då deltidspensionen börjar hade blivit arbetsoförmögen.

Finansministeriet meddelar vid behov närmare föreskrifter om när det kan anses vara fråga om anställning på heltid på det sätt som avses i 1 mom. 2 punkten, hur förtjänstnivån i deltidarbete som avses i 1 mom. 4 punkten

konstateras och hur utvecklingen av den skall följas.

Genom förordning kan stadgas att undantag av särskilda skäl kan göras från den förtjänstgräns i mark som avses i 1 mom. 2 punkten och från de förutsättningar gällande minskad arbetstid som avses i 1 mom. 4 punkten.

Rätt till deltidspension tillkommer inte en sådan förmånstagare som avses i 8 § 4 mom. a-punkten och inte heller en sådan förmånstagare som får deltidspension enligt lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden, om den baserar sig på förtjänst som erhållits av anställning som räknas såsom pensionstid enligt denna lag.

10 §

I fråga om envar anställning utgör pensionens belopp för varje till pensionstiden hänförlig hel månad 11/60 procent av den pensionsgrundande lönen,

a) om förmånstagaren under de närmaste 6 månaderna före anställningens upphörande har varit anställd utan avbrott och vid anställningens upphörande uppnått pensionsåldern eller avgångsåldern eller avgått med i 8 § 2 mom. avsedd förtida ålderspension samt om han under de närmaste 5 åren före anställningens upphörande förvärvat en pensionstid på sammanlagt minst 3 år, varvid även sådan tidigare tjänstgöringstid som räknas som pensionstid för pension enligt de föreskrifter som nämns i 8 § 1 mom. beaktas vid beräkningen av ovan nämnda tider av 6 månader och 3 år;

b) om invalid- eller arbetslöshetspension beviljas med tillämpning av 5 § 2 mom. eller ålderspension med tillämpning av 8 § 3 mom. eller 4 mom. 1 punkten; eller

Pensionsbeloppet för innehavare av sådan officers- eller befattningsofficerstjänst, för vilken såsom ovillkorligt behörighetsvillkor fastställts examen för officerstjänst eller tjänsteexamen för befattningsofficer, utgör, förutsatt att innehavaren har militär grad, för varje till pensionstiden hänförd hel månad 11/50 procent av den pensionsgrundande lönen, och pensionsbeloppet för en vid gränsbevakningsväsendet anställd gränsbevakare och befälhavare för luftfartyg, vilken i dylik anställning förvärvat en pensionstid av minst 20 år, utgör för varje till pensionstiden hänförd full månad

11/54 procent av den pensionsgrundande lönen,

b) om invalid- eller arbetslöshetspension beviljas med tillämpning av 5 § 2 mom. eller ålderspension med tillämpning av 8 § 4 mom. 1 punkten.

Pension räknas också på den tid som förmånstagaren har fått deltidspension enligt denna lag. Pensionens belopp beräknas så som det hade beräknats om han under denna tid hade varit statsanställd och som pensionsgrundande lön betraktas den skillnad mellan förvärvsinkomsterna enligt 10 b § 2 och 3 mom. vilken utgör grund för hans deltidspension.

10 b §

Beviljas ålderspension enligt 8 § 2 mom. i förtid, minskas pensionen med en halv procent för varje månad för vilken pensionen utbetalas före ingången av den månad som följer efter den då 63 års pensionsålder uppnås, om pensionen bestäms enligt 10 § 2 mom., och före ingången av den månad som följer efter den då 65 års pensionsålder uppnås, om pensionen bestäms enligt 10 § 1 mom. Minskningen beräknas på den samordnade pension som förmånstagaren har intjänat fram till begynnelse-tidpunkten för pensionen.

Deltidspensionens belopp är, om inte annat följer av 3 mom., 50 procent av skillnaden mellan den stabiliserade förvärvsinkomsten av anställning som nämns i 9 d § 1 mom. 2 punkten och förvärvsinkomsten av deltidsarbetet.

Har förmånstagaren samtidigt två eller flera sådana förvärvsarbeten som avses i 9 d § 1 mom. 2 punkten, beräknas beloppet av deltidspensionen på skillnaden mellan de i 9 d § 2 mom. avsedda sammanlagda förvärvsinkomsterna före förmånstagarens övergång till deltidsarbete och de sammanlagda förvärvsinkomsterna under deltidsarbetet. Skillnaden delas i förhållande till minskningen av förvärvsinkomster i sådana anställningar från vilka personen har rätt till deltidspension, dock högst till det belopp som motsvarar den minskning av förvärvsinkomster som omfattas av respektive stadgande.

Deltidspensionens maximibelopp är 75 % av den i enlighet med 12 § samordnade pension som förmånstagaren enligt de stadganden som

avses i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare har intjänat före den tidpunkt då deltidspensionen börjar. Är förmånstagaren berättigad till deltidspension också med stöd av något annat ovan nämnt stadgande och minskar den begränsning som här avses deltidspensionen, görs minskningen enligt dessa stadganden i förhållande till de pensionsrättigheter som intjänats enligt dem.

12 §

Till ålderspensionstagare betalas, till dess han erhåller rätt till pension enligt folkpensionslagen, i kompletteringsdel vad som med anledning av att folkpensionen beaktas har avdragits från pension enligt denna lag. Kompletteringsdel betalas dock inte till den som får förtida ålderspension.

13 §

Deltidspensionens belopp beräknas på nytt, om det i deltidspensionstagarens förvärvsinkomster under deltidsarbete har skett en förändring som betydligt avviker från den allmänna löneutvecklingen.

15 §

Ålders- eller invalidpension beviljas inte utan grundad anledning retroaktivt för längre tid än ett år innan pensionsansökningen gjordes, och arbetslöshetspension eller deltidspension beviljas inte för längre tid än 6 månader före den månad som följer närmast efter den tidpunkt då ansökan om pension gjordes.

Deltidspension beviljas tidigast från ingången av månaden efter den under vilken förmånstagaren har fyllt 58 år.

15 a §

Utan hinder av vad som stadgas i 1 mom. betalas full invalidpension i enlighet med 15 §, om pensionsansökan har gjorts innan dagpenning enligt sjukförsäkringslagen har betalats för de i 1 mom. nämnda 150 första betalningsdagarna eller om invalidpension beviljas som i 9 c § nämnd individuell förtidspension. Härvid är dock en förutsättning för att full invalidpension skall betalas att före utgången av den

kalendermånad som följer efter pensionsansökan eller, om under denna tid ansökts om dagpenning som avses i sjukförsäkringslagen, före utgången av den kalendermånad som följer efter ansökan, inte beviljats sådan under minst en månad utan avbrott utbetald dagpenning som hänför sig till tiden efter arbetsoförmågans inträde eller, om en dagpenningsansökan som hänför sig till denna tid avslagits, till tiden efter avslaget.

Beviljas full invalidpension retroaktivt i enlighet med 1 mom., skall pensionen betalas till sjukförsäkringsfonden till den del den motsvarar för samma tid utbetald dagpenning enligt sjukförsäkringslagen. Detsamma gäller, om invalidpension beviljas retroaktivt som individuell förtidspension.

18 §

Invalidpension som beviljats i form av individuell förtidspension indras, om pensionstagaren inte längre uppfyller de villkor för pension som anges i 9 c § 1 mom. I övrigt gäller om pensionen i tillämpliga delar vad som stadgas om full invalidpension.

Deltidspension skall indras, om förmånstagaren inte längre uppfyller de villkor för pension som anges i 9 d §. Beviljas invalid- eller arbetslöshetspension för samma tid för vilken delpension har betalats, betraktas delpensionen som delbetalning på invalid- eller arbetslöshetspensionen.

Har deltidspension indragits i enlighet med 7 mom., har förmånstagaren rätt att på nytt få deltidspension när han uppfyller villkoren enligt 9 d §. Börjar deltidspension på nytt inom sex månader från det att den tidigare deltidspensionen upphörde, beviljas pensionen på de tidigare grunderna, om inte annat följer av 13 § 2 mom.

Varje förmånstagare är skyldig att till statskontoret anmäla sådana ändringar som inverkar på hans rätt att få pension eller på pensionens belopp.

Statskontoret kan av förmånstagaren kräva utredning över omständigheter som påverkar pensionens belopp och utredning över att han fortfarande uppfyller villkoren för pension. Har pensionstagaren inte tillställt statskontoret sådan utredning inom en utsatt skälig tid, kan statskontoret besluta att utbetalningen av pen-

sionen skall avbrytas till dess utredning inlämnas.

20 §

Full invalidpension eller arbetslöshetspension som beviljats med tillämpning av 5 § 2 mom. ombildas till ålderspension då anställningen upphört och pensionstagaren uppnått 63 års pensionsålder, i fråga om pensionstagare i tjänsteförhållande likväl senast då han uppnår avgångsåldern. I annat fall ombildas invalidpension eller arbetslöshetspension till ålderspension då pensionstagaren uppnår 65 års ålder.

Invalidpension som beviljats i form av delpension ändras på ansökan av förmånstagaren till individuell förtidspension från ingången av månaden närmast efter den månad under vilken de i 9 c § 1 mom. angivna villkoren för erhållande av pension har uppfyllits beträffande honom, dock inte retroaktivt för längre tid än sex månader före ingången av den månad som följer på ansökan.

26 §

Kommunernas eller andra offentligrättsliga samfunds myndigheter eller inrättningar, pensionskyddscentralen, försäkrings- och pensionsanstalterna, privata arbetsgivare samt sjukhusen är skyldiga att på anhållan avgiftsfritt meddela statskontoret upplysningar som de har och som kan inverka på avgörandet av ett pensionsärende som är under behandling eller på utbetalningen av pension, likväl med iakttagande av vad som i annan lag stadgas om tystnadsplikt. För läkarutlåtanden och läkarintyg skall dock skälig ersättning betalas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

En förmånstagare vars pensionsberättigande anställning fortgår när denna lag träder i kraft och som

1) när lagen träder i kraft innehar en sådan tjänst eller uppgift för vilken enligt de stadganden gällde innan lagen träder i kraft har gällt en i 5 § förordningen om statens pensioner avsedd särskild pensionsålder, eller

2) senast vid utgången av juni år 1989 anställs i en tjänst eller uppgift som avses i 1 punkten, eller

3) i enlighet med den upphävda 8 a § innan lagen träder i kraft har innehaft en tjänst eller uppgift som avses i 1 punkten under samman-

lagt minst 12 år efter det att han uppnått 40 års ålder,

har rätt till pension enligt de stadganden som varit gällde innan denna lag träder i kraft och som ändrats genom den, om han före utgången av juni år 1999 antingen då han ansöker om pension eller annars skriftligen meddelar statskontoret att han önskar det.

På en förmånstagare som gjort en sådan anmälan som avses i 2 mom, tillämpas inte de genom denna lag ändrade stadganden som träder i kraft den 1 juli 1989. Vad som sägs i 2 mom. och i föreliggande moment gäller förutsatt att förmånstagaren har rätt till pension med tillämpning av 10 § 2 mom.

En förmånstagare som vid avgång från anställningen innan denna lag träder i kraft skulle ha haft rätt till ålderspension enligt 8 § 6 mom. och 8 a § vilka upphävs eller 8 § 3 mom. i dess lydelse före denna lagändring, har dock utan hinder av vad som stadgas ovan rätt till pension i enlighet med nämnda stadganden.

En förmånstagare, som innan denna lag träder i kraft har erhållit sådan individuell

förtidspension som grundar sig på senare tjänste- eller arbetsförhållande eller företagarverksamhet enligt de stadganden som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare, har rätt till individuell förtidspension enligt 9 § 1 mom. d-punkten lagen om statens pensioner räknat från den 1 juli 1989.

Då rätt till individuell förtidspension enligt 9 c § fastställs, beaktas även sådan avgång som skett före denna lags ikraftträdande.

Vid fastställande av rätt till deltidspension beaktas också sådan övergång till deltidarbete som har skett innan denna lag trädde i kraft.

Markbeloppet i 2 § 1 mom. 4 punkten i denna lag motsvarar i 9 § förordningen om pension för arbetstagare avsett löneindextal för år 1988.

Åtgärder som verkställigheten av denna lag förutsätter kan vidtas innan lagen träder i kraft.

Genom denna lag upphävs 5 § förordningen den 9 december 1966 om statens pensioner (611/66) jämte senare ändringar.

2.

Lag

om ändring av 71 och 72 §§ grundskolelagen

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs 72 § grundskolelagen av den 27 maj 1983 (476/83), sådant detta lagrum lyder delvis ändrat genom lag av den 12 juli 1985 (614/85), samt

ändras 71 §, sådan den lyder delvis ändrad genom lag av den 16 april 1987 (417/87), som följer:

71 §

En tjänsteinnehavare och timlärare har rätt till ålders-, invalid-, arbetslöshets- och deltidspension av statens medel i tillämpliga delar enligt samma stadganden som den som står i tjänste- eller arbetsförhållande till staten. Den pensionsgrundande lönen bestäms utgående från den avlöning som tillkommer vederbörande med stöd av kommunalt tjänstekollektivavtal vilket godkänts som grund för statsandel och med stöd av denna lag.

träder i kraft innehar en tjänst eller är timlärare i grundskola eller som före utgången av juni år 1999 tillträder en sådan tjänst eller uppgift, har rätt till pension i enlighet med de stadganden som varit i kraft före den 1 juli 1989 och som ändrats genom denna lag, om han senast före utgången av juni år 1999 antingen då han ansöker om pension eller annars skriftligen meddelar statskontoret att han önskar det. En tjänsteinnehavare eller timlärare som gjort en sådan anmälan har inte rätt till individuell förtidspension, förtida ålderspension eller deltidspension. Vad som sägs ovan i detta moment gäller förutsatt att förmånstagaren har rätt till pension med tillämpning av 10 § 2 mom. lagen om statens pensioner.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

En tjänsteinnehavare eller en timlärare vars pensionsberättigande anställning fortgår när denna lag träder i kraft och som när denna lag

En tjänsteinnehavare eller timplärare som vid avgång från anställningen innan lagen träder i kraft skulle ha haft rätt till ålderspension enligt de stadganden som gällde före den 1 juli 1989 har kvar denna rätt också efter ikraftträdandet.

Om ikraftträdandet gäller i övrigt vad som stadgas om ikraftträdandet av lagen om ändring av lagen om statens pensioner (/).

Genom denna lag upphävs 125 § 1 mom. grundskoleförordningen av den 12 oktober 1984 (718/84).

3.

Lag

om ändring av 45 § gymnasielagen

I enlighet med riksdagens beslut ändras 45 § gymnasielagen av den 27 maj 1983 (477/83), sådant detta lagrum lyder delvis ändrat genom lag av den 16 april 1987 (418/87), som följer:

45 §

En tjänsteinnehavare och timplärare har rätt till ålders-, invalid-, arbetslöshets- och deltidspension av statens medel i tillämpliga delar enligt samma stadganden som den som står i tjänste- eller arbetsförhållande till staten. Den pensionsgrundande lönen bestäms utgående från den avlöning som tillkommer vederbörande med stöd av kommunalt tjänstekollektivav-

tal, vilket godkänts som grund för statsandel, och med stöd av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

Om ikraftträdandet gäller i tillämpliga delar vad som stadgas om ikraftträdandet av lagen om ändring av lagen om statens pensioner (/).

4.

Lag

om ändring av 2 § lagen om vissa pensioner, som skall betalas av statsmedel

I enlighet med riksdagens beslut ändras 2 § lagen den 3 juni 1969 om vissa pensioner, som skall betalas av statsmedel, sådant detta lagrum lyder i lag av den 10 december 1971 (865/71), som följer.

2 §

Den som är anställd vid en statsunderstödd institution, och för vars del institutionen hade eller skulle ha haft rätt att erhålla statsunderstöd för kostnaderna för anordnande av pensionsskydd på det sätt som avses i 1 §, har rätt till ålders-, invalid-, arbetslöshets- och deltidspension av statens medel, i tillämpliga delar enligt samma stadganden som gäller för den som står i tjänste- eller arbetsförhållande till staten.

Sedan en i 1 mom. avsedd person, som är anställd vid statsunderstödd institution, eller

en person som med stöd av denna lag erhållit ålders-, invalid-, arbetslöshets- eller deltidspension av statens medel avlidit, betalas efter honom av statens medel familjepension i tillämpliga delar enligt samma stadganden som gäller för den som stått i tjänste- eller arbetsförhållande till staten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

Om ikraftträdandet gäller i tillämpliga delar vad som stadgas om ikraftträdandet av lagen om ändring av lagen om statens pensioner (/).

5.

Lag**om ändring av 1 § lagen om riksdagens justitieombudsmans pension samt om familjepension och förmån motsvarande grupplivförsäkring som betalas efter honom**

I enlighet med riksdagens beslut ändras 1 § lagen den 20 maj 1966 om riksdagens justitieombudsmans pension samt om familjepension och förmån motsvarande grupplivförsäkring som betalas efter honom, sådant detta lagrum lyder i lag av den 10 december 1971 (854/71), som följer:

1 §

Om riksdagens justitieombudsmans och biträdande justitieombudsmans rätt till ålders-, invalid-, arbetslöshets- och deltidspension samt om familjepension efter dem stadgas särskilt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

6.

Lag**om ändring av 26 § lagen om riksdagens tjänstemän**

I enlighet med riksdagens beslut ändras 26 § 1 mom. lagen den 31 december 1987 om riksdagens tjänstemän (1255/87) som följer:

26 §

Om rätt till ålders-, invalid-, arbetslöshets- och deltidspension för en tjänsteman vid riksdagen samt om familjepension efter honom stadgas särskilt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

7.

Lag**om ändring av 22 § lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården**

I enlighet med riksdagens beslut ändras 22 § 1 mom. lagen den 17 september 1982 om planering av och statsandel för social- och hälsovården (677/82) som följer:

22 §

Pensionsskyddet för personalen vid privat verksamhetsenhet

Den som är anställd hos en sådan i 3 § 1

mom. 3 punkten avsedd privat serviceproducent på vilken före den 1 januari 1984 har tillämpats lagen om vissa pensioner, som skall utbetalas av statsmedel (382/69) har rätt till ålders-, invalid-, arbetslöshets- och deltidspen-

sion av statens medel i tillämpliga delar enligt
samma stadganden som gäller för den som står
i tjänste- eller arbetsförhållande till staten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.
Om ikraftträdandet gäller i tillämpliga delar
vad som stadgas om ikraftträdandet av lagen
om ändring av lagen om statens pensioner
(/).

Helsingfors den 7 oktober 1988

Republikens President
MAUNO KOIVISTO

Minister Ulla Puolanne

1.

Lag

om ändring av lagen om statens pensioner

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen den 20 maj 1966 om statens pensioner (280/66) 8 § 6 mom. och 8 a §, dessa lagrum sådana de lyder, 8 § 6 mom. i lag av den 19 december 1986 (964/86) och 8 a § i lag av den 18 juli 1975 (568/75),

ändras 1 § 1 mom., 2 § 1 mom., 4 §, 5 § 2 och 3 mom., 8 § 2—4 mom., 9 b §, 10 § 2 mom. a- och b-punkten, det inledande stycket i 10 § 3 mom. och 3 mom. b-punkten, 12 § 3 mom., 15 § 2 mom., 15 a § 2 och 4 mom., 20 § 1 mom. samt 26 § 1 mom.,

av dessa lagrum 1 § 1 mom. och 15 § 2 mom. sådana de lyder i lag av den 10 december 1971 (851/71), 2 § 1 mom. sådant det lyder i lag av den 26 juli 1985 (664/85), 5 § 2 mom. sådant det lyder i lag av den 16 januari 1987 (8/87), 5 § 3 mom. sådant det lyder i lag av den 23 februari 1979 (215/79), 8 § 4 mom. sådant det lyder i lag av den 16 januari 1987 (9/87), 9 b §, 12 § 3 mom., 15 a § 2 och 4 mom. och 20 § 1 mom. sådana de lyder i lag av den 19 april 1985 (326/85), 10 § 2 mom. a- och b-punkten sådana de lyder i lag av den 19 december 1986 (964/86) och det inledande stycket i 10 § 3 mom. samt 3 mom. b-punkten sådana de lyder i lag av den 27 november 1981 (809/81), samt

fogas till 3 § ett nytt 3 mom., till 9 §, sådan den lyder delvis ändrad genom nämnda lag av den 10 december 1971, ett nytt 2 mom., varvid de nuvarande 2 och 3 mom. blir 3 och 4 mom., till lagen nya 9 c, 9 d och 10 b §§, till 10 §, sådan den lyder ändrad genom nämnda lag av den 27 november 1981 och 19 december 1986 samt genom lagar av den 23 december 1982, 9 maj 1986 och 21 augusti 1987 (1026/82, 333/86 och 715/87), ett nytt 4 mom., varvid det nuvarande 4 mom. blir 5 mom., till 13 §, sådan den lyder i lag av den 4 juni 1982 (414/82), ett nytt 2 mom., till 15 §, sådan den lyder ändrad genom nämnda lag av den 10 december 1971 och genom lagar av den 22 juli 1970, 23 februari 1979, 27 november 1981 och 31 januari 1985 (527/70, 232/79, 808/81 och 91/85), i stället för det 3 mom. som upphävts genom nämnda lag av den 27 november 1981, ett nytt 3 mom., till 18 §, sådan den lyder delvis ändrad genom nämnda lag av den 19 april 1985, nya 6—10 mom. samt till 20 §, sådan den lyder ändrad genom nämnda lagar av den 10 december 1971 och den 19 april 1985, ett nytt 4 mom. som följer:

Gällande lydelse

1 §

Den som står i tjänste- eller arbetsförhållande eller annat därmed jämförligt tjänstgöringsförhållande till staten, är berättigad till ålders-, invalid- och arbetslöshetspension på sätt i denna lag stadgas.

2 §

Denna lag gäller inte anställning som begynt efter det förmånstagaren fyllt 65 år;

Föreslagen lydelse

1 §

Den som står i tjänste- eller arbetsförhållande till staten, har rätt till ålders-, invalid-, arbetslöshets- och deltidspension enligt denna lag.

2 §

Denna lag gäller inte 1) anställning som börjat efter det förmånstagaren fyllt 65 år,

Gällande lydelse

anställning under den tid, för vilken förmånstagaren på grundval av tjänste- eller arbetsförhållande eller företagarkerksamhet uppbär ålderspension enligt denna lag eller annan lag eller förordning, eller sådan invalidpension vars storlek fastställts med beaktande av den tid som återstår till pensionsåldern eller av motsvarande arbetsförtjänst,

anställning som beaktas för pension enligt lagen om sjömanspensioner (72/56) eller enligt lagen om pension för vissa konstnärer och redaktörer i arbetsförhållande (662/85); ej heller

anställning i vilken förmånstagarens arbetsförtjänst i denna eller, om han samtidigt innehar två eller flera anställningar, i dessa sammanlagt i medeltal understiger 90 mark i månaden.

Föreslagen lydelse

2) anställning under den tid för vilken förmånstagaren på grundval av tjänste- eller arbetsförhållande eller företagarkerksamhet uppbär ålderspension, *med undantag av förtida ålderspension*, enligt denna lag eller annan lag eller förordning, eller sådan invalidpension vars storlek fastställts med beaktande av den tid som återstår till pensionsåldern eller av motsvarande arbetsförtjänst,

3) anställning som beaktas för pension enligt lagen om sjömanspensioner (72/56) eller enligt lagen om pension för vissa konstnärer och redaktörer i arbetsförhållande (662/85), ej heller

4) anställning i vilken förmånstagarens arbetsförtjänst i denna eller, om han samtidigt innehar två eller flera anställningar, i dessa sammanlagt i medeltal understiger 818,24 mark i månaden.

3 §

Vid statskontoret finns en förtidspensionsnämnd som skall styra och följa tillämpningen av systemen med individuell förtidspension, förtida ålderspension och deltidspension. Om delegationens uppgifter och sammansättning stadgas närmare genom förordning.

4 §

Den allmänna pensionsåldern är 63 år.

Genom förordning må likväl stadgas, att pensionsåldern i tjänst eller arbete, vars art det påkallar, är lägre än den allmänna pensionsåldern, dock icke lägre än 55 år.

Är avgångsåldern lägre än den allmänna pensionsåldern och har särskild pensionsålder icke med stöd av 2 mom. stadgats, betraktas avgångsåldern såsom pensionsålder.

Pensionsåldern är 65 år, ifall statsanställningen avslutats före den ovan avsedda allmänna eller särskilda pensionsåldern.

4 §

Pensionsåldern är 63 år.

Pensionsåldern är dock 65 år, om statsanställningen har upphört före 63 års pensionsålder.

5 §

Har invaliditet eller arbetslöshet inträtt innan 360 dagar förflutit från anställningstidens upphörande, räknas vid fastställandet av invalid- eller arbetslöshetspension såsom pensionstid även tiden mellan invaliditetens eller arbetslöshetens början och uppnåendet av pensions-

Har invaliditet eller arbetslöshet inträtt innan 360 dagar förflutit från det anställningstiden eller deltidspension enligt denna lag upphörde, räknas vid fastställandet av invalid- eller arbetslöshetspension såsom pensionstid även tiden mellan invaliditetens eller arbetslös-

Gällande lydelse

åldern. När de 360 dagar som avses ovan beräknas, lämnas de dagar för vilka förmånstagaren har erhållit dagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa (602/84) obeaktade, dock högst till det antal som svarar mot det i 26 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa stadgade maximiantalet dagar för vilka dagpenning avvägd enligt förtjänsten kan betalas. Har anställningen inte utan avbrott fortgått minst 4 månader, räknas på grundval av den såsom pensionstid den tid som återstår till pensionsålderns uppnående endast om förmånstagaren inte på grund av tjänste- eller arbetsförhållande eller företagarkerksamhet som begynt före anställningen har rätt till sådan invalid- eller arbetslöshetspension, för vilken nämnda tid eller mot denna svarande arbetsförtjänst redan beaktas.

Vid fastställande av invalidpension för kvinnlig förmånstagare räknas såsom pensionstid tiden mellan invaliditetens början och uppnåendet av den för tjänsten eller befattningen stadgade pensionsåldern, såvida hon under tiden efter det de i 2 mom. avsedda 360 dagarna förflutit och invaliditeten börjat, vilken tid får uppgå till högst 9 år, haft i 3 § lagen om statens familjepensioner avsett barn som är yngre än tre år, dock ej såvida den tid som återstår till pensionsålderns uppnående eller motsvarande arbetsförtjänst, utan att sagda barnavårdstid beaktas, skall räknas såsom pensionstid på grund av annat arbets- eller tjänsteförhållande eller företagarkerksamhet. Har en sådan kvinnlig förmånstagares anställning inte fortgått i fyra månader, gäller angående fastställande av pensionstiden i tillämpliga delar vad i 2 mom är stadgat.

Föreslagen lydelse

hetens början och uppnåendet av 63 års pensionsålder eller avgångsåldern, om denna är lägre. När de 360 dagar som avses ovan beräknas, lämnas de dagar för vilka förmånstagaren har erhållit dagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa (602/84) obeaktade, dock högst till det antal som svarar mot det i 26 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa stadgade maximiantalet dagar för vilka dagpenning avvägd enligt förtjänsten kan betalas. Har anställningen inte utan avbrott fortgått minst 4 månader, räknas på grundval av den såsom pensionstid den tid som återstår till pensionsålderns uppnående endast om förmånstagaren inte på grund av tjänste- eller arbetsförhållande eller företagarkerksamhet som begynt före anställningen har rätt till sådan invalid- eller arbetslöshetspension, för vilken nämnda tid eller mot denna svarande arbetsförtjänst redan beaktas.

När invalidpension fastställs för en kvinnlig förmånstagare räknas såsom pensionstid tiden mellan invaliditetens början och uppnåendet av 63 års pensionsålder, eller avgångsåldern då denna är lägre, om hon mellan den tidpunkt då de i 2 mom. nämnda 360 dagarna förflutit och den tidpunkt då invaliditeten börjat, vilken tid får uppgå till högst 9 år, har haft ett i 3 § lagen om statens familjepensioner avsett barn som är yngre än tre år, dock ej ifall den tid som återstår till uppnåendet av pensionsåldern eller motsvarande arbetsförtjänst, utan att nämnda barnavårdstid beaktas, skall räknas såsom pensionstid på grund av annat arbets- eller tjänsteförhållande eller företagarkerksamhet. Har en sådan kvinnlig förmånstagares anställning inte fortgått i fyra månader, gäller angående fastställande av pensionstiden i tillämpliga delar vad som stadgas i 2 mom.

8 §

Förutsättning för erhållande av pension vid särskild pensionsålder är därjämte, att förmånstagaren under 6 månader omedelbart före det han uppnådde denna ålder oavbrutet varit i tjänst eller arbete, där sagda lägre pensionsålder gäller, och att han under de 5 år, vilka omedelbart föregått uppnåendet av sagda pensionsålder, eller, om han kvarstår i samma tjänst eller arbete, vilka omedelbart föregått

Förmånstagaren har rätt att få ålderspension i förtid tidigast från ingången av månaden efter den under vilken han fyller 58 år, om hans pension fastställs med tillämpning av 10 § 2 mom., eller från ingången av månaden efter den under vilken han fyller 60 år, om hans pension fastställs med tillämpning av 10 § 1 mom. Härvid minskas pensionen på det sätt som anges i 10 b §. På förtida ålderspension

Gällande lydelse

anställningens slut, i sådan tjänst eller sådant arbete förvärvat en pensionstid av minst 3 år.

Har pensionstagare likväl, på sätt i 2 mom. är stadgat, uppnått rätt till pension och därefter varit i anställning, äger han vid sin avgång rätt till ålderspension även om han icke uppnått den där gällande pensionsåldern.

Uppnådd pensionsålder är dock inte en förutsättning för ålderspension, om en tjänsteman, som tjänstgör i sådan officers- eller befattningsofficerstjänst, för vilken såsom ovillkorligt behörighetsvillkor fastställts tjänsteexamen för officer eller för befattningsofficer, innehar militär grad och han i sådan tjänst eller, om det är fråga om befattningsofficerstjänst, sammanlagt i sådan tjänst och som värvad, gränsbevakare eller sjöbevakare, då avgångsåldern är högst 50 år, intjänat en pensionstid av minst 20 år eller, då avgångsåldern är högre än 50 år, en pensionstid av minst 25 år och av denna pensionstid minst 6 månader omedelbart före anställningens upphörande, samt om förmånstagaren under de 5 senaste åren före anställningens upphörande intjänat en pensionstid av sammanlagt minst 3 år.

Om förmånstagare samtidigt innehaft två eller flera tjänster eller arbeten, för vilka olika pensionsåldrar är stadgade, har han nått pensionsålder i fråga om dem alla när han nått pensionsåldern för den tjänst eller det arbete vari den pensionsgrundande lönen är högst.

8 a §

Förmånstagare är berättigad till ålderspension vid särskild pensionsålder även om han, sedan han uppnått 40 års ålder, under sammanlagt minst 12 år innehaft tjänst eller arbe-

Föreslagen lydelse

tillämpas i övrigt vad denna lag stadgar om ålderspension. En sådan förmånstagare som avses i 4 mom. I punkten har inte rätt till förtida ålderspension. Har förmånstagaren på grund av anställning som räknas såsom pensionstid rätt till förtida ålderspension också enligt lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden, förutsätts dessutom för att han skall kunna få förtida ålderspension att han får förtida ålderspension enligt lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden.

En förutsättning för att en förmånstagare, som har fått deltidspension enligt denna lag, skall få ålderspension vid 63 års pensionsålder är att det deltidsarbete som avses i 9 d § 1 mom. 4 punkten har upphört och att han innan deltidspensionen och deltidarbetet upphörde har uppnått pensionsåldern 63 år.

Uppnådd pensionsålder är dock inte en förutsättning för ålderspension,

1) om en tjänsteman, som tjänstgör i en sådan officers- eller befattningsofficerstjänst för vilken såsom ovillkorligt behörighetsvillkor fastställts tjänsteexamen för officer eller för befattningsofficer, innehar militär grad och han i sådan tjänst eller, om det är fråga om befattningsofficerstjänst, sammanlagt i sådan tjänst och som värvad, gränsbevakare eller sjöbevakare, då avgångsåldern är högst 50 år, intjänat en pensionstid av minst 20 år eller, då avgångsåldern är högre än 50 år, en pensionstid av minst 25 år och av denna pensionstid minst 6 månader omedelbart före anställningens upphörande och minst 3 år under de 5 senaste åren före anställningens upphörande, eller

2) om förmånstagaren har uppnått sin avgångsålder,

(6 mom. upphävs)

8 a §

(Upphävs)

Gällande lydelse

te, vari särskild pensionsålder är gällande, såvida han, när han avgår från anställningen, uppnått den pensionsålder som är gällande i den tjänst eller det arbete vari han var anställd när nämnda tid av 12 år blev uppnådd.

Föreslagen lydelse

9 §

När invalidpension beviljas med tillämpning av 1 mom. d-punkten, beviljas den antingen som full pension eller delpension eller som individuell förtidspension, beroende på hur den pension som utgör grunden härtill är beviljad.

9 b §

Invalidpension på grundval av invaliditet som har inträffat efter anställningens upphörande beviljas antingen som full pension eller som delpension. Full invalidpension beviljas vid tillämpningen av 9 § 1 mom. c-punkten förmänstagare vars arbetsförmåga kan uppskattas vara nedsatt med minst tre femtedelar under åtminstone ett år. Är arbetsförmågan nedsatt med mindre än detta, men likväl med minst två femtedelar, beviljas pensionen som delpension. *Vid tillämpningen av 9 § 1 mom. d-punkten beviljas pensionen som full pension eller delpension, beroende på hur den pension som utgör grunden härtill är beviljad.*

9 b §

Invalidpension på grundval av invaliditet som har inträffat efter att anställningen har upphört beviljas antingen som full pension eller som delpension. Full invalidpension beviljas vid tillämpningen av 9 § 1 mom. c-punkten förmänstagare vars arbetsförmåga kan uppskattas vara nedsatt med minst tre femtedelar under åtminstone ett år. Är arbetsförmågan nedsatt med mindre än detta, men likväl med minst två femtedelar, beviljas pensionen som delpension.

Individuell förtidspension beviljas som full invalidpension.

9 c §

Utan hinder av vad som 9 § 1 mom. stadgar om erhållande av invalidpension har en förmänstagare som fyllt 55 år rätt att få invalidpension i form av individuell förtidspension, om hans arbetsförmåga, med beaktande av sjukdom, lyte eller skada, faktorer förknippade med åldrande, lång tid i anställningen, ett för honom påfrestande och slitsamt arbete samt arbetsförhållandena, varaktigt har nedgått i sådan grad att det inte skäligen kan förutsättas att han skall fortsätta sin anställning. Ett villkor är dock att förmänstagaren har upphört med sådant förvärvsarbete som avses i lag, pensionsreglemente eller pensionsstadga som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare eller att hans

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

förvärvsinkomst per månad av dessa arbeten kan uppskattas bli i genomsnitt mindre än det belopp som avses i 2 § 1 mom. i denna lag. En förutsättning för individuell förtidspension är dessutom, med undantag av den situation som avses i 9 § 1 mom. d-punkten, att då den individuella förtidspensionen fastställs, såsom pensionstid även kan räknas den tid som återstår till pensionsåldern eller till avgångsåldern om denna är lägre.

Då arbetsförhållandena bedöms kan, om särskilda skäl föreligger, beaktas förutom i 1 mom. avsedda förutsättningar även de särskilda krav som bör ställas på vissa uppgifter till följd av den offentliga förvaltningens natur och som hänför sig till den allmänna säkerheten, den anställdes egen säkerhet eller det ansvar som med tanke på allmänt intresse är förbundet med arbetet.

Förmånstagaren har rätt till förhandsbesked om huruvida han uppfyller de i 1 mom. första eller sista meningen nämnda villkoren för pension. Ändring i beslutet får sökas enligt 23 §. Ett positivt förhandsbesked är bindande för statskontoret, om därpå grundad ansökan om pension görs inom sex månader från det beslutet vunnit laga kraft.

Rätt till individuell förtidspension tillkommer inte en sådan förmånstagare som avses i 8 § 4 mom. 1 punkten.

9 d §

Rätt till deltidspension har en förmånstagare som har fyllt 58 år, förutsatt att

1) han inte får pension enligt denna lag, i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare nämnd grundpension eller annan därmed jämförlig, på arbets- eller tjänsteförhållande eller företagarkerksamhet grundad pension,

2) han innan deltidspensionen börjar uppfyller de villkor engående anställnings- och pensionstid som i 8 § 1 mom. stadgas för erhållande av ålderspension vid lägre ålder än 65 år och under denna tid har haft sådan anställning på heltid, där hans i denna lag avsedda arbetsförtjänst eller arbetsförtjänst av i denna lag avsedd anställning och av verksamhet som omfattas av de stadganden som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare sammanlagt är minst fyra gånger det belopp som nämns i 2 § 1 mom. i denna lag,

3) den tid som återstår tills pensionsåldern eller avgångsåldern om denna är lägre, uppnås

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

skulle beaktas när pensionen fastställs på grundvalen av hans till tillämpningsområdet för denna lag hörande anställning, om han blivit arbetsoförmögen vid den tidpunkt då deltidspensionen börjar,

4) hans arbetstid och förvärvsinkomst i anställning som omfattas av denna lag har minskat så, att förvärvsinkomsten av återstående arbete eller företagarverksamhet som omfattas av de stadganden som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare, nedan kallat deltidarbete, sammanlagt uppgår till minst 40 och högst 60 procent av hans stabiliserade förvärvsinkomst före minskningen, dock minst till det markbelopp som nämns i 2 § 1 mom., varvid minskningen i arbetstiden inte får skilja sig väsentligt från nedgången i förvärvsinkomsterna,

5) han inte uteblir från arbetet en längre tid än sex veckor i följd, vartill inte räknas semester eller annan därmed jämförbar tid och inte heller tid för vilken han får dagpenning enligt sjukförsäkringslagen.

När deltidspension fastställs, betraktas som stabiliserad förvärvsinkomst den pensionsgrundande lönen av den anställning, på grundvalen av vilken vid fastställande av pension skulle beaktas den återstående tiden till pensionsåldern, om förmånstagaren vid den tidpunkt då deltidspensionen börjar hade blivit arbetsoförmögen.

Finansministeriet meddelar vid behov närmare föreskrifter om när det kan anses vara fråga om anställning på heltid på det sätt som avses i 1 mom. 2 punkten, hur förtjänstnivån i deltidarbete som avses i 1 mom. 4 punkten konstateras och hur utvecklingen av den skall följas.

Genom förordning kan stadgas att undantag av särskilda skäl kan göras från den förtjänstgräns i mark som avses i 1 mom. 2 punkten och från de förutsättningar gällande minskad arbetstid som avses i 1 mom. 4 punkten.

Rätt till deltidspension tillkommer inte en sådan förmånstagare som avses i 8 § 4 mom. a-punkten och inte heller en sådan förmånstagare som får deltidspension enligt lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden, om den baserar sig på förtjänst som erhållits av anställning som räknas såsom pensionstid enligt denna lag.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §

I fråga om envar anställning utgör pensionens belopp för varje till pensionstiden hänförlig hel månad 11/60 procent av den pensionsgrundande lönen,

a) om förmånstagaren under de närmaste 6 månaderna före anställningens upphörande har varit anställd utan avbrott och vid anställningens upphörande uppnått den för tjänsten eller arbetet stadgade pensionsåldern samt om han under de närmaste 5 åren före uppnåendet av denna ålder eller anställningens upphörande förvärvat en pensionstid på sammanlagt minst 3 år, varvid även sådan tidigare tjänstgöringstid som räknas som pensionstid för pension enligt föreskrifter som avses i 8 § 1 mom. beaktas vid beräkningen av ovan nämnda tider av 6 månader och 3 år;

b) om invalid- eller arbetslöshetspension beviljas med tillämpning av 5 § 2 mom. eller ålderspension med tillämpning av 8 § 3 eller 4 mom.; eller

Pensionsbeloppet för innehavare av sådan officers- eller befattningsofficerstjänst, för vilken såsom ovillkorligt kompetensvillkor fastställts examen för officerstjänst eller tjänstexamen för befattningsofficer, utgör, förutsatt att innehavaren har militär grad, för varje till pensionstiden hänförd hel månad 11/50 procent av den pensionsgrundande lönen, och pensionsbeloppet för en vid gränsbevakningsväsendet anställd gränsbevakare och befälhavare för luftfartyg, vilken i dylik anställning förvärvat en pensionstid av minst 20 år, utgör för varje till pensionstiden hänförd full månad 11/54 procent av den pensionsgrundande lönen,

b) om invalid- eller arbetslöshetspension beviljas med tillämpning av 5 § 2 mom. eller ålderspension med tillämpning av 8 § 3 eller 4 mom.

I fråga om envar anställning utgör pensionens belopp för varje till pensionstiden hänförlig hel månad 11/60 procent av den pensionsgrundande lönen,

a) om förmånstagaren under de närmaste 6 månaderna före anställningens upphörande har varit anställd utan avbrott och vid anställningens upphörande uppnått *pensionsåldern eller avgångsåldern eller avgått med i 8 § 2 mom. avsedd förtida ålderspension* samt om han under de närmaste 5 åren före anställningens upphörande förvärvat en pensionstid på sammanlagt minst 3 år, varvid även sådan tidigare tjänstgöringstid som räknas som pensionstid för pension enligt *de* föreskrifter som *nämns* i 8 § 1 mom. beaktas vid beräkningen av ovan nämnda tider av 6 månader och 3 år;

b) om invalid- eller arbetslöshetspension beviljas med tillämpning av 5 § 2 mom. eller ålderspension med tillämpning av 8 § 3 mom. eller 4 mom. *1 punkten*; eller

Pensionsbeloppet för innehavare av sådan officers- eller befattningsofficerstjänst, för vilken såsom ovillkorligt *behörighetsvillkor* fastställts examen för officerstjänst eller tjänstexamen för befattningsofficer, utgör, förutsatt att innehavaren har militär grad, för varje till pensionstiden hänförd hel månad 11/50 procent av den pensionsgrundande lönen, och pensionsbeloppet för en vid gränsbevakningsväsendet anställd gränsbevakare och befälhavare för luftfartyg, vilken i dylik anställning förvärvat en pensionstid av minst 20 år, utgör för varje till pensionstiden hänförd full månad 11/54 procent av den pensionsgrundande lönen,

b) om invalid- eller arbetslöshetspension beviljas med tillämpning av 5 § 2 mom. eller ålderspension med tillämpning av 8 § 4 mom. *1 punkten*.

Pension räknas också på den tid som förmånstagaren har fått deltidspension enligt denna lag. Pensionens belopp beräknas så som det hade beräknats om han under denna tid hade varit statsanställd och som pensionsgrundande lön betraktas den skillnad mellan förvärvsinkomsterna enligt 10 b § 2 och 3 mom. vilken utgör grund för hans deltidspension.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

10 b §

Beviljas ålderspension enligt 8 § 2 mom. i förtid, minskas pensionen med en halv procent för varje månad för vilken pensionen utbetalas före ingången av den månad som följer efter den då 63 års pensionsålder uppnås, om pensionen bestäms enligt 10 § 2 mom., och före ingången av den månad som följer efter den då 65 års pensionsålder uppnås, om pensionen bestäms enligt 10 § 1 mom. Minskningen beräknas på den samordnade pension som förmånstagaren har intjänat fram till begynnelsepunkten för pensionen.

Deltidspensionens belopp är, om inte annat följer av 3 mom., 50 procent av skillnaden mellan den stabiliserade förvärvsinkomsten av anställning som nämns i 9 d § 1 mom. 2 punkten och förvärvsinkomsten av deltidarbetet.

Har förmånstagaren samtidigt två eller flera sådana förvärvsarbeten som avses i 9 d § 1 mom. 2 punkten, beräknas beloppet av deltidspensionen på skillnaden mellan de i 9 d § 2 mom. avsedda sammanlagda förvärvsinkomsterna före förmånstagarens övergång till deltidarbete och de sammanlagda förvärvsinkomsterna under deltidarbetet. Skillnaden delas i förhållande till minskningen av förvärvsinkomster i sådana anställningar från vilka personen har rätt till deltidspension, dock högst till det belopp som motsvarar den minskning av förvärvsinkomster som omfattas av respektive stadgande.

Deltidspensionens maximibelopp är 75 procent av den i enlighet med 12 § samordnade pension som förmånstagaren enligt de stadganden som avses i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare har intjänat före den tidpunkt då deltidspensionen börjar. Är förmånstagaren berättigad till deltidspension också med stöd av något annat ovan nämnt stadgande och minskar den begränsning som här avses deltidspensionen, görs minskningen enligt dessa stadganden i förhållande till de pensionsrättigheter som intjänats enligt dem.

12 §

Till ålderspensionstagare betalas, till dess han erhåller rätt till pension enligt folkpensionslagen, som kompletteringsdel vad som, då

Till ålderspensionstagare betalas, till dess han erhåller rätt till pension enligt folkpensionslagen, i kompletteringsdel vad som med

Gällande lydelse

folkpensionen beaktas, har avdragits från pension enligt denna lag.

Föreslagen lydelse

anledning av att folkpensionen beaktas har avdragits från pension enligt denna lag. Kompletteringsdel betalas dock inte till den som får förtida ålderspension.

13 §

Deltidspensionens belopp beräknas på nytt, om det i deltidspensionstagarens förvärvsinkomster under deltidsarbete har skett en förändring som betydligt avviker från den allmänna löneutvecklingen.

15 §

Ålders- eller invalidpension beviljas icke utan grundad anledning retroaktivt för längre tid än ett år innan pensionsansökningen gjordes, och arbetslöshetspension beviljas icke för längre tid än 6 månader före den månad som följer närmast efter den tidpunkt då ansökan om pension gjordes.

Ålders- eller invalidpension beviljas *inte* utan grundad anledning retroaktivt för längre tid än ett år innan pensionsansökningen gjordes, och arbetslöshetspension *eller deltidspension* beviljas *inte* för längre tid än 6 månader före den månad som följer närmast efter den tidpunkt då ansökan om pension gjordes.

Deltidspension beviljas tidigast från ingången av månaden efter den under vilken förmånstagaren har fyllt 58 år.

15 a §

Utan hinder av vad som stadgas i 1 mom. betalas full invalidpension i enlighet med 15 §, om pensionsansökan har gjorts innan dagpenning enligt sjukförsäkringslagen har betalats för de i 1 mom. nämnda 150 första betalningsdagarna. Härvid förutsätts likväl att före utgången av den kalendermånad som följer efter pensionsansökan eller, om under denna tid ansökts om dagpenning som avses i sjukförsäkringslagen, före utgången av den kalendermånad som följer efter ansökan, inte beviljats sådan under minst en månad utan avbrott utbetald dagpenning vilken hänför sig till tiden efter arbetsoförmågans inträde eller, såvida dagpenningsansökan som hänför sig till denna tid avslagits, till tiden efter avslaget.

Utan hinder av vad som stadgas i 1 mom. betalas full invalidpension i enlighet med 15 §, om pensionsansökan har gjorts innan dagpenning enligt sjukförsäkringslagen har betalats för de i 1 mom. nämnda 150 första betalningsdagarna *eller om invalidpension beviljas som i 9 c § nämnd individuell förtidspension.* Härvid *är dock en förutsättning för att full invalidpension skall betalas att före utgången av den kalendermånad som följer efter pensionsansökan eller, om under denna tid ansökts om dagpenning som avses i sjukförsäkringslagen, före utgången av den kalendermånad som följer efter ansökan, inte beviljats sådan under minst en månad utan avbrott utbetald dagpenning som hänför sig till tiden efter arbetsoförmågans inträde eller, om en dagpenningsansökan som hänför sig till denna tid avslagits, till tiden efter avslaget.*

Beviljas full invalidpension retroaktivt i enlighet med 1 mom., skall pensionen betalas till

Beviljas full invalidpension retroaktivt i enlighet med 1 mom., skall pensionen betalas till

Gällande lydelse

sjukförsäkringsfonden till den del den motsvarar för samma tid utbetald dagpenning enligt sjukförsäkringslagen.

Föreslagen lydelse

sjukförsäkringsfonden till den del den motsvarar för samma tid utbetald dagpenning enligt sjukförsäkringslagen. *Detsamma gäller, om invalidpension beviljas retroaktivt som individuell förtidspension.*

18 §

Invalidpension som beviljats i form av individuell förtidspension indras, om pensionstagaren inte längre uppfyller de villkor för pension som anges i 9 c § 1 mom. I övrigt gäller om pensionen i tillämpliga delar vad som stadgas om full invalidpension.

Deltidspension skall indras, om förmånstagaren inte längre uppfyller de villkor för pension som anges i 9 d §. Beviljas invalid- eller arbetslöshetspension för samma tid för vilken delpension har betalats, betraktas delpensionen som delbetalning på invalid- eller arbetslöshetspensionen.

Har deltidspension indragits i enlighet med 7 mom., har förmånstagaren rätt att på nytt få deltidspension när han uppfyller villkoren enligt 9 d §. Börjar deltidspension på nytt inom sex månader från det att den tidigare deltidspensionen upphörde, beviljas pensionen på de tidigare grunderna, om inte annat följer av 13 § 2 mom.

Varje förmånstagare är skyldig att till statskontoret anmäla sådana ändringar som inverkar på hans rätt att få pension eller på pensionens belopp.

Statskontoret kan av förmånstagaren kräva utredning över omständigheter som påverkar pensionens belopp och utredning över att han fortfarande uppfyller villkoren för pension. Har pensionstagaren inte tillställt statskontoret sådan utredning inom en utsatt skälig tid, kan statskontoret besluta att utbetalningen av pensionen skall avbrytas till dess utredning inlämnas.

20 §

Full invalidpension eller arbetslöshetspension som beviljats med tillämpning av 5 § 2 mom. ombildas till ålderspension, då anställningen upphört och pensionstagaren uppnått den för hans sista tjänst eller arbete stadgade pensionsåldern, i fråga om pensionstagare i tjänsteförhållande likväl senast då han uppnår

20 §

Full invalidpension eller arbetslöshetspension som beviljats med tillämpning av 5 § 2 mom. ombildas till ålderspension då anställningen upphört och pensionstagaren uppnått 63 års pensionsålder, i fråga om pensionstagare i tjänsteförhållande likväl senast då han uppnår avgångsåldern. I annat fall ombildas inva-

Gällande lydelse

avgångsåldern. I annat fall ombildas invalidpension eller arbetslöshetspension till ålderspension då pensionstagaren uppnår 65 års ålder.

26 §

Kommuns eller annat offentligrättsligt samfunds myndighet eller inrättning, pensions-skyddscentralen, försäkrings- och pensionsanstalt samt sjukhus äro skyldiga att på anhållan avgiftsfritt meddela statskontoret av dem innehavda uppgifter, som kunna inverka på avgörandet av pensionsärende, som är under behandling, likväl med iakttagande av vad i annan lag om tystnadsplikt är stadgat. För läkarutlåtande och -intyg skall dock skäligen ersättning erläggas.

Föreslagen lydelse

lidpension eller arbetslöshetspension till ålderspension då pensionstagaren uppnår 65 års ålder.

Invalidpension som beviljats i form av delpension ändras på ansökan av förmånstagaren till individuell förtidspension från ingången av månaden närmast efter den månad under vilken de i 9 c § 1 mom. angivna villkoren för erhållande av pension har uppfyllts beträffande honom, dock inte retroaktivt för längre tid än sex månader före ingången av den månad som följer på ansökan.

26 §

Kommunernas eller andra offentligrättsliga samfunds myndigheter eller inrättningar, pensions-skyddscentralen, försäkrings- och pensionsanstalterna, privata arbetsgivare samt sjukhusen är skyldiga att på anhållan avgiftsfritt meddela statskontoret upplysningar som de har och som kan inverka på avgörandet av ett pensionsärende som är under behandling eller på utbetalningen av pension, likväl med iakttagande av vad som i annan lag stadgas om tystnadsplikt. För läkarutlåtanden och läkarintyg skall dock skäligen ersättning betalas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

En förmånstagare vars pensionsberättigande anställning fortgår när denna lag träder i kraft och som

1) när lagen träder i kraft innehar en sådan tjänst eller uppgift för vilken enligt de stadganden som gällde innan lagen träder i kraft har gällt en i 5 § förordningen om statens pensioner avsedd särskild pensionsålder, eller

2) senast vid utgången av juni år 1989 anställs i en tjänst eller uppgift som avses i 1 punkten, eller

3) i enlighet med den upphävda 8 a § innan lagen träder i kraft har innehaft en tjänst eller uppgift som avses i 1 punkten under sammanlagt minst 12 år efter det att han uppnått 40 års ålder,

har rätt till pension enligt de stadganden som gällde innan denna lag träder i kraft och som ändrats genom den, om han före utgången av juni år 1999 antingen då han ansöker om pension eller annars skriftligen meddelar statskontoret att han önskar det.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

På en förmånstagare som gjort en sådan anmälan som avges i 2 mom. tillämpas inte de genom denna lag ändrade stadganden som träder i kraft den 1 juli 1989. Vad som sägs i 2 mom. och i föreliggande moment gäller förutsatt att förmånstagaren har rätt till pension med tillämpning av 10 § 2 mom.

En förmånstagare som vid avgång från anställningen innan denna lag träder i kraft skulle ha haft rätt till ålderspension enligt 8 § 6 mom. och 8 a § som upphävs eller 8 § 3 mom. i dess lydelse före denna lagändring, har dock utan hinder av vad som stadgas ovan rätt till pension i enlighet med nämnda stadganden.

En förmånstagare, som innan denna lag träder i kraft har erhållit sådan individuell förtidspension som grundar sig på senare tjänste- eller arbetsförhållande eller företagarverksamhet enligt de stadganden som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare, har rätt till individuell förtidspension enligt 9 § 1 mom. d-punkten lagen om statens pensioner räknat från den 1 juli 1989.

Då rätt till individuell förtidspension enligt 9 c § fastställs, beaktas även sådan avgång som skett före denna lags ikraftträdande.

Vid fastställande av rätt till deltidspension beaktas också sådan övergång till deltidsarbete som har skett innan denna lag trädde i kraft.

Markbeloppet i 2 § 1 mom. 4 punkten i denna lag motsvarar i 9 § förordningen om pension för arbetstagare avsett löneindextal för år 1988.

Åtgärder som verkställigheten av denna lag förutsätter kan vidtas innan lagen träder i kraft.

Genom denna lag upphävs 5 § förordningen den 9 december 1966 om statens pensioner (611/66) jämte senare ändringar.

2.

Lag

om ändring av 71 och 72 §§ grundskolelagen

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs 72 § grundskolelagen av den 27 maj 1983 (476/83), sådant detta lagrum lyder delvis ändrat genom lag av den 12 juli 1985 (614/85), samt

ändras 71 §, sådan den lyder delvis ändrad genom lag av den 16 april 1987 (417/87), som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Tjänsteinnehavare och timlärare har *med nedan stadgade undantag* rätt till ålders-, invalid- och arbetslöshetspension av statens medel i tillämpliga delar enligt samma stadganden som person i tjänste- eller arbetsförhållande till staten. Den pensionsgrundande lönen bestäms utgående från den avlöning som tillkommer vederbörande med stöd av kommunalt tjänstekollektivavtal, vilket godkänts såsom grund för statsandel, och med stöd av denna lag.

71 §

En tjänsteinnehavare och timlärare har rätt till ålders-, invalid-, arbetslöshets- och *deltids-*pension av statens medel i tillämpliga delar enligt samma stadganden som *den som står* i tjänste- eller arbetsförhållande till staten. Den pensionsgrundande lönen bestäms utgående från den avlöning som tillkommer vederbörande med stöd av kommunalt tjänstekollektivavtal vilket godkänts som grund för statsandel och med stöd av denna lag.

Pensionsåldern för tjänsteinnehavare och timlärare är 60 år.

72 §

(upphävs)

För en innehavare av ämneslärartjänst i allmänna ämnen, som har en pensionstid om 30 år och som under tiden mellan den 1 augusti 1958 och den 31 juli 1985 har tjänstgjort som ämneslärare i allmänna ämnen vid medborgarskola och grundskola sammanlagt minst 15 år, är pensionsåldern 55 år. Genom förordning kan stadgas att pensionsåldern i vissa andra rektors- och lärartjänster vilkas art kräver detta är lägre än vad som stadgas i 1 mom., dock ej under 55 år.

Pensionsåldern är 65 år, om tjänstgöringen har upphört före den ovan avsedda allmänna eller särskilda pensionsåldern.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

En tjänsteinnehavare eller en timlärare vars pensionsberättigande anställning fortgår när denna lag träder i kraft och som när denna lag träder i kraft innehar en tjänst eller är timlärare i grundskola eller som före utgången av juni år 1999 tillträder en sådan tjänst eller uppgift, har rätt till pension i enlighet med de stadganden som varit i kraft före den 1 juli 1989 och som ändrats genom denna lag, om han före utgången av juni år 1999 antingen då han

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

ansöker om pension eller annars skriftligen meddelar statskontoret att han önskar det. En tjänsteinnehavare eller timlärare som gjort en sådan anmälan har inte rätt till individuell förtidspension, förtida ålderspension eller deltidspension. Vad som sägs ovan i detta moment gäller förutsatt att förmånstagaren har rätt till pension med tillämpning av 10 § 2 mom. lagen om statens pensioner.

En tjänsteinnehavare eller timlärare som vid avgång från anställningen innan lagen träder i kraft skulle ha haft rätt till ålderspension enligt de stadganden som gällde före den 1 juli 1989 har kvar denna rätt också efter ikraftträdandet.

Om ikraftträdandet gäller i övrigt vad som stadgas om ikraftträdandet av lagen om ändring av lagen om statens pensioner (/).

Genom denna lag upphävs 125 § 1 mom. grundskoleförordningen av den 12 oktober 1984 (718/84).

3.

Lag**om ändring av 45 § gymnasielagen**

I enlighet med riksdagens beslut ändras 45 § gymnasielagen av den 27 maj 1983 (477/83), sådant detta lagrum lyder delvis ändrat genom lag av den 16 april 1987 (418/87), som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

45 §

Tjänsteinnehavare och timlärare har med *nedan stadgade undantag* rätt till ålders-, invalid- och arbetslöshetspension av statens medel i tillämpliga delar enligt samma stadganden som person i tjänste- eller arbetsförhållande till staten. Den pensionsgrundande lönen bestäms utgående från den avlöning som tillkommer vederbörande med stöd av kommunalt tjänstekollektivavtal, vilket godkänts såsom grund för statsandel, och med stöd av denna lag.

45 §

En tjänsteinnehavare och timlärare har rätt till ålders-, invalid-, arbetslöshets- och *deltidspension* av statens medel i tillämpliga delar enligt samma stadganden som *den som står* i tjänste- eller arbetsförhållande till staten. Den pensionsgrundande lönen bestäms utgående från den avlöning som tillkommer vederbörande med stöd av kommunalt tjänstekollektivavtal, vilket godkänts som grund för statsandel, och med stöd av denna lag.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

*Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.
Om ikraftträdandet gäller i tillämpliga delar
vad som stadgas om ikraftträdandet av lagen
om ändring av lagen om statens pensioner
(/).*

4.

Lag**om ändring av 2 § lagen om vissa pensioner, som skall betalas av statsmedel**

I enlighet med riksdagens beslut ändras 2 § lagen den 3 juni 1969 om vissa pensioner, som skall betalas av statsmedel, sådant detta lagrum lyder i lag av den 10 december 1971 (865/71), som följer.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Den som är anställd vid statsunderstödd institution och för vars del institutionen hade eller skulle ha haft rätt att erhålla statsunderstöd för kostnaderna för anordnande av pensionskydd på sätt som avses i 1 §, äger rätt till ålders-, invalid- och arbetslöshetspension av statens medel, i tillämpliga delar enligt samma stadganden som den som står i tjänste- eller arbetsförhållande till staten.

Sedan i 1 mom. avsedd person, som är anställd vid statsunderstödd institution, eller person, som med stöd av denna lag erhållit ålders-, invalid- eller arbetslöshetspension av statens medel, avlidit, erlagges efter honom av statens medel familjepension i tillämpliga delar enligt samma stadganden som gäller i fråga om person som stått i tjänste- eller arbetsförhållande till staten.

Den som är anställd vid *en* statsunderstödd institution, och för vars del institutionen hade eller skulle ha haft rätt att erhålla statsunderstöd för kostnaderna för anordnande av pensionskydd på *det* sätt som avses i 1 §, *har* rätt till ålders-, invalid-, arbetslöshets- *och deltidspension* av statens medel, i tillämpliga delar enligt samma stadganden som *gäller för* den som står i tjänste- eller arbetsförhållande till staten.

Sedan *en* i 1 mom. avsedd person, som är anställd vid *en* statsunderstödd institution, eller *en* person som med stöd av denna lag erhållit ålders-, invalid-, arbetslöshets- *eller deltidspension* av statens medel avlidit, *betalas* efter honom av statens medel familjepension i tillämpliga delar enligt samma stadganden som *gäller för den* som stått i tjänste- eller arbetsförhållande till staten.

*Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.
Om ikraftträdandet gäller i tillämpliga delar
vad som stadgas om ikraftträdandet av lagen
om ändring av lagen om statens pensioner
(/).*

5.

Lag

om ändring av 1 § lagen om riksdagens justitieombudsmans pension samt om familjepension och förmån motsvarande grupplivförsäkring som betalas efter honom

I enlighet med riksdagens beslut ändras 1 § lagen den 20 maj 1966 om riksdagens justitieombudsmans pension samt om familjepension och förmån motsvarande grupplivförsäkring som betalas efter honom, sådant detta lagrum lyder i lag av den 10 december 1971 (854/71), som följer:

Gällande lydelse

1 §

Om riksdagens justitieombudsmans och biträdande justitieombudsmans rätt till ålders-, invalid- och arbetslöshetspension samt om familjepension, som skall *erläggas* efter honom, är stadgat särskilt.

Föreslagen lydelse

1 §

Om riksdagens justitieombudsmans och biträdande justitieombudsmans rätt till ålders-, invalid-, arbetslöshets- *och deltidspension* samt om familjepension efter *dem stadgas* särskilt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

6.

Lag

om ändring av 26 § lagen om riksdagens tjänstemän

I enlighet med riksdagens beslut ändras 26 § 1 mom. lagen den 31 december 1987 om riksdagens tjänstemän (1255/87) som följer:

Gällande lydelse

26 §

Om rätt till ålders-, invalid- och arbetslöshetspension för en tjänsteman vid riksdagen samt om familjepension efter honom stadgas särskilt.

Föreslagen lydelse

26 §

Om rätt till ålders-, invalid-, arbetslöshets- *och deltidspension* för en tjänsteman vid riksdagen samt om familjepension efter honom stadgas särskilt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till ändring av lagen om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att lagen om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare ändras så att det blir möjligt att genomföra ett flexibelt pensionsåldersarrangemang inom det kommunala pensionssystemet. Avsikten är att den egentliga och detaljerade regleringen av det flexibla pensionsåldersarrangemanget skall ske i den kommunala pensionsanstaltens pensionsstadga. Det flexibla pensionsåldersarrangemanget omfattar individuell förtidspension, förtida ålderspension och deltidspension.

Av dessa pensionsformer intogs den individuella förtidspensionen och förtida ålderspensionen i den privata sektorns arbetspensionslagar från ingången av år 1986 och deltidspension från ingången av år 1987.

I pensionsanstaltens pensionsstadga sågs för närvarande att vissa yrken har en särskild pensionsålder som är lägre än den allmänna

pensionsåldern 63 år. Den allmänna pensionsåldern 63 år kommer att kvarstå. Systemet med individuell pensionsålder skall med tiden ersätta det yrkesbetingade pensionsålderssystemet.

Efter lagändringen och ändringen av pensionsstadgan kommer de nya pensionsformer att gälla alla som omfattas av det kommunala pensionssystemet, och den allmänna pensionsåldern kommer att vara 63 år för alla. För dem vilkas pensionsålder nu är lägre än 63 år reserveras dock en möjlighet att kvarstå i det nuvarande yrkesbetingade pensionsålderssystemet. Valrätten genomförs så, att de därtill berättigade personerna inom 10 år efter lagens ikraftträdande skall meddela den kommunala pensionsanstalten om de önskar kvarstå i det gamla systemet. Om valrätten stadgas i lagen.

Avsikten är att reformen skall träda i kraft den 1 juli 1989.

ALLMÄN MOTIVERING

1. Mål och medel

Målet för denna proposition är att möjliggöra ett flexibelt pensionsåldersarrangemang inom det kommunala pensionssystemet. Det flexibla pensionsåldersarrangemanget består av individuell förtidspension, förtida ålderspension och deltidspension, om vilka bestäms i den kommunala pensionsanstaltens pensionsstadga.

Målen för det flexibla pensionsåldersarrangemanget är det samma för de tjänsteinnehavare och arbetstagare som omfattas av det kommunala pensionsskyddet som inom den privata sektorn. Målet är att var och en inom vissa gränser skall kunna välja den pensionsform som passar honom bäst och att de individuella faktorerna skall kunna beaktas mera än tidigare när pension beviljas. I anslutning härtill koordineras det kommunala pensionssystemets pensioneringsprinciper med de

övriga pensionssystemen. Detta förutsätter att en anställd även inom det kommunala pensionssystemet ges möjlighet att i enlighet med hans individuella förhållanden ta ut pension redan före den allmänna pensionsåldern 63 år.

2. Nuläge och ärendets beredning

2.1. Nuläget inom det kommunala pensionssystemet

Det kommunala pensionssystemet grundar sig på lagen om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare (202/64). Sättet att genomföra det kommunala pensionssystemet avviker från det övriga förtjänstpensionssystemet. Med iakttagande av principerna för kommunal självstyrelse stiftades lagen om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare som en ramlag som närmast innehåller stadganden om den organisation som realiserar det kommunala pensionssystemet och huvudprinciperna för hur det egentliga pensionssystemet skall uppbyggas. Enligt 2 § omfattar pensionsskyddet grundpension och tilläggspension. Grundpensionsskyddet omfattar varje medlemssamfunds tjänsteinnehavare och arbetstagare. Tilläggspensionsskyddet omfattar tjänsteinnehavare och arbetstagare inom sådana medlemssamfund, som gjort sina tjänsteinnehavare och arbetstagare delaktiga av tilläggspensionsskydd. Enligt 3 § 2 mom. skall grundpensionsskyddet, som omfattar ålders-, invalid-, arbetslöshets- och familjepensionsskydd, till sitt belopp åtminstone motsvara pensionsskyddet enligt de i lagen om pension för arbetstagare (395/61) stadgade grunderna. Enligt 3 § 3 mom. får om tilläggspension förordnas enligt två eller flera alternativa system.

Stadgandet i 3 § 1 mom. lagen om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare förutsätter att i den kommunala pensionsanstaltens pensionsstadga förordnas angående pensionsskyddets materiella innehåll. Enligt 14 § 1 mom. godkänns pensionsstadgan av delegationen för den kommunala pensionsanstalten.

I den kommunala pensionsanstaltens pensionsstadga bestäms bland annat om pensioneringssystemet. I sin nuvarande form avviker pensioneringssystemet i många avseenden till exempel från pensioneringssystemet enligt lag-

en om pension för arbetstagare. Inom det pensioneringssystem som grundar sig på pensionsstadgan är pensionsåldern enligt grundpensionsskyddet 65 år. Den allmänna pensionsåldern enligt tilläggspensionsskyddet är 63 år. Ungefär etthundra yrkesbenämningar har en särskild pensionsålder som är lägre än den allmänna pensionsåldern. De lägre pensionsåldrarna varierar från 53 år till 62 år. Dessutom tillkommer en vägd pensionsålder som räknas i sådana fall då personen har tjänstgjort i flera slags uppgifter med olika pensionsålder.

Det kommunala pensionsskyddet omfattar mer än 430 000 personer. Av dessa är ca 38 procent i sådana anställningsförhållanden där pensionsåldern är lägre än 63 år. Pensionsåldrar som är lägre än den allmänna pensionsåldern finns inom hälsovårdens samt socialvårdens område. Följande tabell utvisar den procentuella fördelningen på olika pensionsåldersgrupper i slutet av år 1986:

Pensionsålder	Procentandel
53	0,0
55	1,3
57	2,1
58	10,6
59	0,0
60	17,2
61	1,9
62	4,3
63	62,6

Den genomsnittliga pensionsåldern enligt pensionsstadgan är inom det kommunala området ca 61,5 år.

En person uppnår rätten till den kommunala pensionsanstaltens ålderspension när han uppnår pensionsåldern. På grund av de kommunala tjänstestadgandena samt övriga bestämmelser måste han också i allmänhet avgå från anställningen när han uppnår pensionsåldern. Invalidpension erhåller en person när han blivit arbetsoförmögen. Det kommunala pensionssystemet innehåller för närvarande ingen möjlighet till flexibel pensionering.

2.2. Skälen till ändringen

Det nuvarande kommunala pensionsålderssystemet beaktar inte förmånstagarnas individuella egenskaper. Det yrkesvis graderade pensionsålderssystemet utgår från att alla med

samma yrkesbenämning har likadant behov av att pensioneras vid samma ålder.

Undersökningar visar att yrket eller rättare sagt arbetet och arbetsförhållandena har en betydande inverkan vid bedömningen av om en person skäligen reder sig i arbetet och behovet av pensionering. De tillbudsstående uppgifterna visar dock att den individuella variationen oftast är större än inverkningarna av arbetet. Då man undersökt när arbetsförmåga uppkommit i olika yrken har man kunnat konstatera benägenheten för arbetsoförmåga är allmänna i vissa yrken än i andra. Det väsentliga i undersökningsresultaten är dock att det inom varje yrke förekommer rätt anmärkningsvärd individuell spridning. Detta visar att yrket kan anses vara blott en, i vissa fall kanske den mest betydande faktorn, men vid sidan av den förekommer andra, eventuellt mera betydande bakgrundsfaktorer. Åldrandets inverkan på bevarad arbetsförmåga är så individuell att med stöd av den kan inga särskilda pensionsåldersgränser fastställas för olika yrkesgrupper med tillräcklig noggrannhet. Därför kan det inte skönjas någon motivering till sådana system där yrket skulle vara det enda avgörande pensionsålderskriteriet, utan det bör anses att det väsentliga är en helhetsbedömning av yrket (arbetet) och alla andra faktorer. Den gradering i det kommunala pensionssystemet som grundar sig på yrkesbenämningar är bristfällig, eftersom de individuella skillnaderna — oftast den viktigaste bakgrundsfaktorn — inte beaktas. Till det kommunala pensionssystemets nuvarande gradering enligt yrke ansluter sig dessutom en mängd tillämpningssvårigheter och andra missförhållanden.

En orsak till reformen är att den redan genomförts inom den privata sektorn. Inom den offentliga sektorn kan man inte på ett betydande sätt avvika från den privata sektorn eftersom det inverkar på hur hela förtjänstpensionssystemet fungerar.

2.3. Genomförandet av ett flexibelt pensionsåldersarrangemang i annan lagstiftning

Sedan ingången av år 1986 har det på grundval av den privata sektorns arbetspensionslagar och folkpensionslagen (347/56) varit möjligt att ta ut pension på ett flexibelt sätt. Då infördes individuell förtidspension och förtida ålderspension i ifrågasvarande lagar. På

grundval av nämnda lagar är det också möjligt att uppskjuta pensionen. Inom den privata sektorn har det från ingången av år 1987 varit möjligt att också gå i deltidspension.

Enligt den privata sektorns arbetspensionslagar kan individuell förtidspension tas ut av en arbetstagare eller företagare som fyllt 55 år, om hans arbetsförmåga, med beaktande av sjukdom, lyte eller skada, faktorer förknippade med åldrandet, lång tid i yrket, ett för honom påfrestande och slitsamt arbete samt arbetsförhållandena, varaktigt har nedgått i sådan grad att det inte skäligen kan förutsättas att han skall fortsätta sitt förvärvsarbete. Dessutom förutsätts att han nästan helt upphör med sitt förvärvsarbete. På beloppet av individuell förtidspension tillämpas stadgandena gällande normal invalidpension.

Den som fyllt 60 år kan på ansökan få förtida ålderspension. På förtida ålderspension tillämpas i allmänhet stadgandena om normal ålderspension. Beloppet av förtida ålderspension räknas dock så att pensionen i regel minskas med en halv procent för varje månad för vilken pensionen utbetalts innan pensionsåldern 65 år uppnås.

Förutsättningen för erhållande av deltidspension är att minst 60 års ålder uppnåtts. Dessutom förutsätts bl.a. att vederbörande övergår från ett arbete som kan anses vara heltidsarbete till deltidarbete, varvid hans förtjänst minskar. Med deltidspensionen ersätts enligt vissa lagstadgade räkneregler denna nedgång i förtjänsten. Pensionens belopp är beroende av åldern 44—64 % av nedgången i förtjänsten under regelbunden arbetstid.

2.4. Ärendets beredning

Statsrådet tillsatte 1977 en pensionsålderskommitté med uppgift att planera en reform av pensionsålderspraxisen både inom den privata och den offentliga sektorn. Kommittén skulle utreda de pensionformer och förutsättningar för erhållande av pension genom vilka det är möjligt att utan ökade pensionsutgifter göra pensioneringen smidigare än för närvarande för dem som närmar sig pensionsåldern och att beakta individuella skillnader mellan dem. Särskild uppmärksamhet skulle ägnas den individuella inverkan som arbetsförmåga, arbetslöshet, en minskning av arbetsinsatsen

och påfrestningarna i arbete har på pensioneringsförutsättningarna.

Ett principbetänkande om utvecklandet av pensionsålderspraxisen blev klart i juni 1981 (kommittébetänkande 1981:33). I principbetänkandet ansåg kommittén att man borde övergå till ett flexibelt pensioneringssystem med yrkesbetingad förtidspension, förtida ålderspension och deltidspension. Betänkandet innehöll förslag till lösning endast på den privata sektorns pensionsåldersfråga. För den offentliga sektorns del konstaterade kommittén att samma synpunkter som talar för flexibla pensioneringsalternativ inom den privata sektorn torde kunna tillämpas även på dem som är anställda inom den offentliga sektorn. Flexibla pensionersarrangemang ser dock inte ut att som sådana kunna genomföras parallellt med det yrkesbundna pensionsålderssystemet som delvis tillämpar olika pensionsåldrar, utan de förutsätter att systemen ombildas. Eftersom behandlingen av denna specialfråga enligt kommitténs uppfattning troligtvis ännu skulle ha tagit en anmärkningsvärt lång tid, ville kommittén i detta skede begränsa sitt principbetänkande till att gälla enbart den privata sektorn i det att den konstaterade att saken för den offentliga sektorns del måste upptas till särskild behandling.

Den privata sektorns pensionsåldersstadganden utarbetades på grundval av förslaget från nämnda kommitté, dock så att de slutliga lagförslagen gavs på grundval av arbetsmarknadsorganisationernas förhandlingsresultat. Vid dessa förhandlingar utvecklades den av kommittén föreslagna yrkesbetingade förtidspensionen till en individuell förtidspension med åldersgränsen 55 år. Den privata sektorns pensionsåldersreform trädde stegvis i kraft från och med ingången av åren 1986 och 1987.

I januari 1985 tillsatte statsrådet en kommitté med uppdraget att utreda hur det vore möjligt att låta motsvarande pensionsformer som möjliggör en flexibel pensionering ingå i statens, kommunens och övriga offentliga pensionssystem. En uppgift för kommittén blev att utreda ändringsbehoven i den offentliga sektorns pensioneringssystem till följd härav. Kommittén skulle utgående från utredningsarbetet och med beaktande av rätten att välja pensionssystem göra ett förslag till nödvändiga åtgärder och ändringar i stadgandena. Betänkandet från kommittén för pensionsåldern inom den offentliga förvaltningen blev klart

den 16 mars 1988. De nedan föreslagna ändringarna grundar sig på kommitténs förslag. Kommittén har också behandlat de ändringar som krävs i den kommunala pensionsanstaltens pensionsstadga för att ett flexibelt pensionsåldersarrangemang skall kunna genomföras.

3. Föreslagna ändringar

3.1. Nya pensionsformer

3.1.1. Allmänt

Det flexibla pensionsåldersarrangemanget föreslås inom det kommunala området bestå av individuell förtidspension, förtida ålderspension och deltidspension. I denna proposition föreslås att lagen om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare ändras så att det blir möjligt att införa alla tre nämnda pensioner inom det kommunala pensionssystemet räknat från ingången av juli år 1989. Avsikten är att detaljerade bestämmelser för genomförandet av ett flexibelt pensionsåldersarrangemang skall ingå i den kommunala pensionsanstaltens pensionsstadga.

3.1.2. Individuell förtidspension och förtida ålderspension

Eftersom individuell förtidspension är en specialform av invalidpension och förtida ålderspension är en specialform av ålderspension behöver det inte i lagen om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare intas något omnämnande av individuell förtidspension och förtida ålderspension, om de till beloppet motsvarar minst grundpensionsskyddet enligt lagen om pension för arbetstagare.

Enligt de ändringar som planeras i pensionsstadgan beviljas individuell förtidspension på grundval av nedsatt prestationsförmåga till följd av påfrestningar i arbetet och åldrande. Individuell förtidspension skall kunna erhållas av en person som fyllt 55 år vars arbetsförmåga har nedgått i sådan grad att det inte skäligen kan förutsättas att han skall fortsätta med sin anställning. Beaktansvärda faktorer är sjukdom, lyte eller skada, faktorer förknippade med åldrandet, lång tid i anställningen samt ett påfrestande och slitsamt arbete. Med detta

innehåll har individuell förtidspension införts också inom den privata sektorn.

Utgångspunkten för den allmänna definitionen på individuell förtidspension är således densamma som inom den privata sektorn. Utöver den allmänna definitionen preciseras förutsättningarna för erhållande av individuell förtidspension på grund av vissa särdrag inom den offentliga sektorn mera betonat i riktning mot yrkesbetingad pensionsålder, så att man när arbetsförhållandena bedöms fäster uppmärksamhet även vid de särskilda krav som det allmänna intresset ställer på skötseln av tjänsten eller utförandet av uppgiften. Detta innebär att individuell förtidspension tillämpas i större omfattning på sådana yrkesområden inom statens pensionssystem där uppgiften är förknippad med bevakning av det allmänna intresset. Såsom den offentliga sektorns särdrag beaktas sådana för det allmänna intresset betydelsefulla faktorer som allmän säkerhet och det ansvar som är förbundet med arbetet. Dessutom skall på vissa yrkesområden fästas uppmärksamhet vid kravet på personlig säkerhet i förhållande till utomstående. Utgångspunkten vid tillämpningen av dessa krav är att man inom vissa yrkesområden inom den offentliga förvaltningen förutsätter på grund av de särdrag som ansluter sig till arbetet att prestationsförmågan bevaras i full utsträckning.

Till skillnad från den privata sektorn kommer det att föreslås att pensionsanstaltens pensionsstadga ändras så att ålderspension kan beviljas i förtid från och med 58 års ålder. Sålunda föreligger möjligheten till förtida pension i åldern 58 — 63 år, dvs. under en lika lång tid som inom den privata sektorn, där förtida pension kan tas ut i åldern 60 — 65 år. Beträffande avslutade anställningsförhållanden där pensionsåldern är 65 år skall förtida pension vara möjlig från 60 års ålder.

3.1.3. Deltidspension

Deltidspensioner kan inte på grundval av nuvarande lagen om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare hänföras till pensionerna enligt grundskyddet. De kan inte heller räknas till pensionsskyddet enligt tilläggs pensionsskyddet. Deltidspensionen utgör vid sidan av grundpensionsskyddet och tilläggs pensionsskyddet en egen pensionskyddsform som enligt den nuvarande lagen

inte kan intas i pensionsanstaltens pensionsstadga. Införandet av deltidspension inom det kommunala området kräver ett tillägg till lagen.

Avsikten är att den detaljerade regleringen av deltidspensionen genom ändringar i pensionsstadgan genomförs på ett sätt som i någon mån avviker från den privata sektorns arrangemang. Deltidspension kan erhållas av en person som fyllt 58 år och som har varit en viss tid i arbetslivet och övergår från heltidsarbete till deltidarbete som uppfyller vissa villkor antingen inom den offentliga eller privata sektorn. Det är ibland svårt att inom vissa yrkesområden konstatera ifall arbetet skett på heltid. För att utreda detta kan kommunala pensionsanstalten begära utlåtanden från olika instanser. Det är dock inte ändamålsenligt att uttryckligen stadga om denna skyldighet att inbegära utlåtanden i lagen, eftersom denna skyldighet trots det skall anses föreligga. Storleken av deltidspensionen bestäms på grundval av nedgången i förvärvsinkomsten vid övergången till deltidarbete. Deltidspensionen enligt lagen om pension för arbetstagare utgör, beroende på ålder, 44—64 % av nedgången av den regelbundna arbetsförtjänsten. Den kommunala deltidspensionen föreslås bli 50 % av nedgången i förtjänsten. När den som erhåller deltidspension uppnår pensionsåldern och slutar med deltidarbetet, upphör deltidarbetet och förmånstagaren beviljas en ålderspension som skall vara ungefär lika stor som den pension förmånstagaren skulle ha erhållit om han vid övergången till deltidarbete skulle ha fortsatt sitt heltidsarbete tills han gått i ålderspension.

Möjligheten att ordna deltidarbete är av central betydelse för i vilken mån deltidspensionen utnyttjas såväl inom den offentliga som inom den privata sektorn. Skapandet av förutsättningar för deltidarbete är rätt långt en arbetsmarknadsfråga. Det är närmast arbetsmarknadsparternas sak att medverka till att deltidarbete i mån av möjlighet skall kunna ordnas för alla som kommer i fråga som deltidspensionstagare.

3.2. Upphävande av lägre pensionsåldrar

Huvudprinciperna för det flexibla pensionsarrangemanget är beaktande av individuella synpunkter och principen om valfrihet. De nya

pensionsformerna ger flera möjligheter till pensionering som beaktar individuella egenskaper. Det flexibla pensionsåldersarrangemanget skall med tiden ersätta det nuvarande yrkesbetingade pensionsålderssystemet.

Den kommunala sektorns lägre pensionsåldrar grundar sig på bestämmelser i pensionsanstaltens pensionsstadga. Sålunda kan de upphävas genom en ändring av pensionsstadgan. Avsikten är att pensionsstadgan ändras så att yrkesbetingade pensionsåldrar under 63 år så småningom försvinner i och med det individuella pensionsålderssystemet. Nya anställda av kommunen kan inte höra till en pensionsåldersgrupp med en pensionsålder under 63 år.

Med detta förfaringsätt kommer alla oberoende av yrkesbenämning, att stå i likvärdig ställning när olika möjligheter till pensionering bedöms.

3.3. Valrätten

Det flexibla pensionsålderssystemet grundar sig på individuell pensionering och bygger också i väsentlig grad på andra principer än det nuvarande pensionsålderssystemet som grundar sig på en fast allmän ålderspensionsålder och yrkesbetingade särskilda pensionsåldrar. Sålunda innebär det också en väsentlig förändring i pensionsålderssystemet för de kommunalt anställda.

För de kommunalt anställda kan pensionsrätten anses vara ett förmögenhetsvärde som åtminstone i någon mån skyddas av grundlagen. Enligt grundlagsutskottets tolkning kan detta anses vara fallet om ändringen har retroaktiv verkan. En ändring av pensionsrätten mitt under ett tjänsteförhållande, dvs. en höjning av pensionsåldern, skulle uppenbarligen vara en retroaktiv ändring som skulle förutsätta behandling i den ordning som gäller för stiftande av grundlag.

Enligt vedertagen lagtolkning kan saken behandlas i normal lagstiftningsordning om förmånstagare ges rätt att välja mellan det nya och det gamla pensionsålderssystemet. Denna möjlighet förutsattes också i uppdraget för den kommitté som utrett saken.

En problematisk fråga är också hur länge valrätten borde vara i kraft efter reformens ikraftträdande. Strävan att göra den tid de två parallella pensionsålderssystemen är i kraft så kort som möjlig talar för en kort valrätt. Å

andra sidan kan man anse att den tillämpningspraxis som uppstår under de första verkställighetsåren för det nya systemet är av stor betydelse för den som skall göra sitt val, för att han noga skall kunna veta mellan hurudana system han väljer.

Med beaktande av valfrihetens praktiska betydelse föreslås, trots att det i någon mån ökar kostnaderna jämfört med en kortare tid, att valrätten skulle gälla 10 år efter lagens ikraftträdande. Valrätt har de som vid lagens ikraftträdande innehar en anställning som berättigar till kommunal pension och vilkas pensionsålder då är lägre än 63 år. Dessutom skall valrätten gälla dem som vid ikraftträdelseögonblicket innehar en anställning som berättigar till pension och som inom den tid som reserverats för utnyttjande av valrätten efter reformens ikraftträdande anställs i en tjänst eller uppgift där pensionsåldern enligt det gamla pensionsålderssystemet är lägre än 63 år.

Valrätten realiserar så att de därtill berättigade reserveras möjlighet att inom 10 år från reformens ikraftträdande skriftligen meddela den kommunala pensionsanstalten att de önskar bevara sin pensionsrätt enligt det gamla pensionsålderssystemet. Valrätten riktar sig till hela det gamla pensionsålderssystemet och är sålunda inte bunden till någon viss tjänst eller något visst arbete. Valet skall vara bindande. De som valt det gamla systemet berörs inte av de nya flexibla pensionsarrangemangen.

3.4. Förtidspensionsnämnden

För att även personalorganisationernas möjligheter att påverka tillämpningspraxisen för de nya flexibla pensionsformerna skall kunna beaktas i tillräckligt hög grad föreslås att vid den kommunala pensionsanstalten inrättas en förtidspensionsnämnd i vilken personalorganisationerna är representerade. I nämnden skall finnas fyra representanter för den kommunala arbetsgivarsidan och lika många representanter för personalorganisationerna. Ordföranden skall vara en av parterna oberoende person.

Nämnden skall ha till uppgift att följa verkställigheten av det flexibla pensionsålderssystemet inom det kommunala området, ge förslag till utvecklande av det och enligt behov ge allmänna anvisningar om hur de specialkriterier i anslutning till grunderna för beviljande av individuell förtidspension som hänför sig till

den offentliga servicens särdrag skall tillämpas. Nämnden skall också ha möjlighet att avge utlåtanden om tillämpningen av individuell förtidspension i enskilda fall. Utlåtandet skall härvid gälla förekomsten av förutsättningar att erhålla pension. Det egentliga pensionsbeslutet fattas dock alltid av den kommunala pensionsanstalten. Utgångspunkten för behandlingen när pensionsbeslut fattas skall härvid vara att nämndens utlåtande om förutsättningarna för erhållande av pension iakttas, om inte annat följer av lag, administrativa bestämmelser eller vedertagen avgörandepraxis.

Om nämnden och dess uppgifter skall enligt förslaget stadgas i lagen om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare. Nämnden tillsätts av inrikesministeriet. Närmare bestämmelser om nämndens sammansättning, förfaringssätt o.dyl. ges i pensionsanstaltens reglemente vilket enligt 14 § godkänns av delegationen för pensionsanstalten och fastställs av inrikesministeriet.

3.5. Övriga ändringar

Den kommunala pensionsanstalten som sköter om verkställigheten av det kommunala pensionssystemet har för närvarande med stöd av 12 § lagen om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare rätt att få uppgifter av vissa samfund och personer. Med stöd av lagrummet har man dock inte rätt att få uppgifter av privata arbetsgivare. Närmast införandet av deltidspension förutsätter i praktiken att också privata arbetsgivare skall vara skyldiga att överlåta uppgifter.

4. Propositionens verkningar

4.1. Propositionens ekonomiska verkningar

De ändringar som företas i de lagstadgade pensionerna avspeglas förutom i den kommunala sektorn också i stor omfattning i hela den offentliga ekonomin. Enbart för pensionsutgifternas del har ändringen av den kommunala sektorns pensionsutgifter samma slags inverkan också på statsekonomin, eftersom staten deltar i kostnaderna för pensionsutgifterna i form av statsbidrag till kommunerna, vilket utgör ca 40 % av kostnaderna.

Propositionens kostnadsverkningar kommer för den individuella förtidspensionens del i någon mån till synes bland annat i sjukförsäkringens dagpenning, eftersom den individuella förtidspensionen är primär. Arbetslöshetsförsäkringens utgifter torde också påverkas. Det är inte möjligt att fastslå hur stora de exakta verkningarna blir till dessa delar.

Erfarenheterna från den privata sidan visar att man också bör vara försiktig i uppskattningen av pensionsutgifterna. På den privata sidan fick den individuella förtidspensionen en klart snabbare start än vad som förutspått. Å andra sidan har ansökningarna om deltidspension varit mycket färre än beräknat. Vad utnyttjandet beträffar måste man alltså utgå från antaganden. De uppgifter som står till buds beträffande den privata sidan gör dock att beräkningsmöjligheterna är bättre på den offentliga sidan. När antaganden gjorts har man därför stött sig på erfarenheterna från den privata sidan.

Inom systemet enligt lagen om pension för arbetstagare har antalet individuella förtidspensioner som börjat tas ut relativt sett varit av samma storleksklass som inom de traditionella invalidpensionerna. Inom den kommunala sektorn finns det dock faktorer som kan inverka delvis höjande och delvis sänkande. Det stadgande om individuell förtidspension som beaktar den offentliga förvaltningens särdrag tillsammans med pensionsutgifternas kostnadsprinciper ökar uppenbarligen utnyttjandet av individuell förtidspension. Den offentliga sektorns egen s.k. specialarbetsoförmåga å sin sida sänker antalet personer som söker individuell förtidspension. Den gemensamma verkan av dessa har antagits vara att faktorerna tar ut varandra. Sålunda har man stannat för att också inom den kommunala sektorn kommer individuell förtidspension att börjar tas ut i samma grad som traditionella invalidpension.

Dessa antaganden innebär att 3,1 % av de aktiva i åldern 55—59 skulle avgå med individuell förtidspension och 5,1 % av dem som är äldre än så.

Antalet uttag av individuell förtidspension påverkas efter tiden med valrättstiden av hur stor del av personalen som väljer det gamla systemet. I beräkningarna har schematiskt antagits att antingen 100 %, 50 % eller ingen väljer det gamla systemet. Antalet uttag av individuell förtidspension vore enligt de olika alternativen som följer:

Giltig- hetstid	Det gamla systemets medel		
	100 %	50 %	0 %
10 år	3 100	3 100	3 100
20 år	4 200	5 900	7 600

En del av mottagarna av individuell förtidspension får troligen senare traditionell invalidpension vilket för sin del dämpar kostnadsökningen, andelen har uppskattats till en tredjedel. Att de särskilda pensionsåldrarna stegvis försvinner sänker också merkostnaderna.

Alla dessa faktorer har beaktats på första raden i nedanstående tabell. Beroende på i vilken utsträckning de försäkrade väljer det gamla systemet vore inverkningarna på kost-

naderna av införandet av individuell förtidspension och sloandet av de särskilda pensionsåldrarna t.ex. efter 25 år 120 ± 150 milj. mk i året.

Dessutom utvisar tabellen att merkostnaderna för deltidspensionerna då blir 35 milj. mk i året, om antalet mottagare av deltidspension är 1 500 personer. Det sistnämnda antalet är ett rent antagande för att det skall vara möjligt att få någon slags uppfattning om inverkningarna på kostnaderna.

Förtida ålderspension är till sin natur kostnadsneutral varför den inte syns i nedanstående tabell.

	Giltighetsår			
	5 år	10 år	13 år	25 år
Invalid- och ålderspensioner	165 ± 20	160 ± 20	35 ± 150	120 ± 150
Deltidspensioner	30	30	30	35
Sammanlagt	195 ± 20	190 ± 20	65 ± 150	155 ± 150

Den föreslagna 10 årsperioden med va'rätt innebär att ändringarna under hela denna tid medför betydande merkostnader som stiger till ca 200 milj. mk i året. Härefter avtar merkostnaderna så att efter 15 år t.o.m. en inbesparing kan ske i det fallet att ingen valt det gamla pensionssystemet. Detta är dock osannolikt. Därefter börjar merkostnaderna igen öka under granskningsperioden till följd av åldersstrukturen.

4.2. Propositionens verkningar på avgångsålderssystemet

På grund av de kommunala tjänstestadgorna och andra bestämmelser skall en person i allmänhet avsluta sin tjänstgöring när han uppnår pensionsåldern.

Det flexibla pensionsåldersarrangemanget medför ändringar även i det kommunala avgångsålderssystemet. Eventuella behov att ändra det kommunala avgångsålderssystemet kommer att utredas särskilt.

DETALJMOTIVERING

1. Motivering till lagförslaget

2 §. Enligt paragrafens 1 mom. omfattar pensionsskyddet grundpension och tilläggs-pension. Deltidspensionen kan inte på ett naturligt sätt anses höra till någotdera av de nämnda pensionsskydden. Deltidspensionen utgör en helt egen pensionsform. Ett tillägg rörande detta föreslås i paragrafens 1 mom.

Det pensionsskydd som rör deltidspension bör vara obligatoriskt för alla medlemssamfund i den kommunala pensionsanstalten. Ett

tillägg rörande detta föreslås till paragrafens 2 mom.

5 a §. Paragrafen är helt ny. Med stöd av stadgandet tillsätts en förtidspensionsnämnd vid den kommunala pensionsanstalten. Nämndens uppgifter och sammansättning har utretts vid punkt 3.4. i den allmänna motiveringen. Närmare bestämmelser om bl.a. delegationens uppgifter och sammansättning ges i den kommunala pensionsanstaltens reglemente.

12 §. Till paragrafen fogas ett stadgande om

privata arbetsgivares skyldighet att lämna den kommunala pensionsanstalten uppgifter.

16 a §. I paragrafen stadgas om rätten att välja mellan det nya flexibla pensionssystemet enligt pensionsanstaltens pensionsstadga och det gamla pensionsålderssystemet som är i kraft den 30 juni 1989. Rätt att välja har den som vid lagens ikraftträdande står i ett kommunalt anställningsförhållande som berättigar till pension och vars pensionsålder med stöd av det gamla pensionsålderssystemet är lägre än 63 år. I pensionsstadgan ges närmare bestämmelser om i vilka situationer en förmånstagare anses stå i kommunalt anställningsförhållande på ovannämnt sätt vid lagens ikraftträdande. Rätten att välja skall utnyttjas inom 10 år efter lagens ikraftträdande. Rätt att välja har förutom de vars pensionsålder vid lagens ikraftträdande är lägre än 63 år också de som

under tiden för valrätten börjar omfattas av en lägre pensionsålder. Den som utnyttjat sin rätt att välja omfattas inte alls av det flexibla pensionsåldersarrangemanget, ifall han har tilläggspensionsrätt med stöd av den kommunala pensionsanstaltens pensionsstadga.

2. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft vid ingången av juli år 1989. Avsikten är att också den ändring i pensionsanstaltens pensionsstadga som syftar till ett flexibelt pensionsarrangemang skall träda i kraft vid samma tidpunkt.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

L a g**om ändring av lagen om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 2 § 1 och 2 mom. samt 12 § 1 mom. lagen den 30 april 1964 om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare (202/64) samt

fogas till lagen en ny 5 a § och en ny 16 a § som följer:

2 §

Pensionsskyddet omfattar grundpension, tilläggspension och deltidspension

Grundpensionsskyddet och deltidspensionen gäller varje medlemssamfunds tjänsteinnehavare och arbetstagare.

de ärendet. För läkarutlåtanden skall skälig ersättning betalas.

5 a §

Vid den kommunala pensionsanstalten finns en förtidspensionsnämnd som skall styra och följa systemet med förtida pensioner. Nämnden tillsätts av inrikesministeriet. Närmare bestämmelser om förtidspensionsnämnden ges i det reglemente som nämns i 14 §.

12 §

Statens, kommunernas eller andra offentlig-rättsliga samfunds myndigheter eller inrättningar, pensionsskyddscentralen, privata arbetsgivare, försäkrings- och pensionsanstalterna och sjukhusen samt läkare i tjänsteförhållande är skyldiga att på begäran avgiftsfritt meddela den kommunala pensionsanstalten och pensionsnämnden sådana upplysningar som inverkar på avgörandet av det föreliggande

16 a §

En tjänsteinnehavare och en arbetstagare som har stått i ett pensionsberättigande kommunalt anställningsförhållande den 1 juli 1989, och vars pensionsålder enligt den pensionsstadga som gällde den 30 juni 1989 är lägre än 63 år, har kvar sin pensionsrätt enligt den nämnda pensionsstadgan, om han före utgången av juni år 1999 antingen då han ansöker om pension eller annars skriftligen meddelar den kommunala pensionsanstalten att han önskar det. Den som har gjort en sådan anmälan omfattas inte av det system med förtida pensioner som träder i kraft den 1 juli 1989, om han har rätt till tilläggspensionsskydd enligt pensionsstadgan.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

Åtgärder som verkställigheten av denna lag förutsätter kan vidtas innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den 7 oktober 1988

Republikens President

MAUNO KOIVISTO

Minister *Ulla Puolanne*

L a g

om ändring av lagen om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 2 § 1 och 2 mom. samt 12 § 1 mom. lagen den 30 april 1964 om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare (202/64) samt fogas till lagen en ny 5 a § och en ny 16 a § som följer:

Gällande lydelse

2 §

Pensionsskyddet omfattar grundpension och tilläggspension.

Grundpensionsskyddet gäller varje medlems-
samfunds tjänsteinnehavare och arbetstagare.

12 §

Statens, kommunernas eller andra offentlig-
rättsliga samfunds myndigheter eller inrätt-
ningar, pensionsskyddscentralen, försäkrings-
och pensionsanstalterna och sjukhusen samt
läkare i tjänsteförhållande är skyldiga att på
begäran avgiftsfritt meddela den kommunala
pensionsanstalten och pensionsnämnden såda-
na uppgifter som inverkar på avgörandet av
det föreliggande ärendet. För läkarutlåtanden
skall skäligen ersättning erläggas.

Föreslagen lydelse

2 §

Pensionsskyddet omfattar grundpension,
tilläggspension och deltidspension

Grundpensionsskyddet och deltidspensionen
gäller varje medlemssamfunds tjänsteinnehava-
re och arbetstagare.

5 a §

Vid den kommunala pensionsanstalten finns
en förtidspensionsnämnd som skall styra och
följa systemet med förtida pensioner. Näm-
nden tillsätts av inrikesministeriet. Närmare be-
stämmelser om förtidspensionsnämnden ges i
det reglemente som nämns i 14 §.

12 §

Statens, kommunernas eller andra offentlig-
rättsliga samfunds myndigheter eller inrätt-
ningar, pensionsskyddscentralen, privata ar-
betsgivare, försäkrings- och pensionsanstalter-
na och sjukhusen samt läkare i tjänsteförhål-
lande är skyldiga att på begäran avgiftsfritt
meddela den kommunala pensionsanstalten
och pensionsnämnden sådana upplysningar
som inverkar på avgörandet av det föreliggan-
de ärendet. För läkarutlåtanden skall skäligen
ersättning betalas.

16 a §

En tjänsteinnehavare och en arbetstagare
som har stått i ett pensionsberättigande kom-
munalt anställningsförhållande den 1 juli 1989,
och vars pensionsålder enligt den pensionsstad-
ga som gällde den 30 juni 1989 är lägre än 63
år, har kvar sin pensionsrätt enligt den nämnda
pensionsstadgan, om han före utgången av juni
år 1999 antingen då han ansöker om pension
eller annars skriftligen meddelar den kommu-
nala pensionsanstalten att han önskar det. Den

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

som har gjort en sådan anmälan omfattas inte av det system med förtida pensioner som träder i kraft den 1 juli 1989, om han har rätt till tilläggs-pensionsskydd enligt pensionsstadgan.

*Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.
Åtgärder som verkställigheten av denna lag förutsätter kan vidtas innan lagen träder i kraft.*
